

Sygn. akt I ACa 407/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 czerwca 2016 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Mirosława Gołuńska
Sędziowie:	SA Tomasz Żelazowski SO (del.) Krzysztof Górski
Protokolant:	sekr. sądowy Piotr Tarnowski

po rozpoznaniu w dniu 2 czerwca 2016 roku na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa W. W. (1), M. W.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w (...) w W., (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanej (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 27 listopada 2014 roku, sygn. akt I C 43/14

I. zmienia pkt. II zaskarżonego wyroku w ten sposób, że uznaje za bezskuteczną w stosunku do powodów W. W. (1) i M. W. umowy zawartej w formie aktu notarialnego repertorium A nr (...) przed notariuszem A. S. w dniu 23 października 2013 roku, na mocy której (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. (obecnie (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W.) przeniosła na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. prawo użytkowania wieczystego działki gruntu położonej w miejscowości L., przy ulicy (...), oznaczonej numerem (...) z obrębu (...), o obszarze 0.1204 ha, wraz z prawem własności posadowionego na niej budynku, dla której Sąd Rejonowy w Świnoujściu, IX Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych w Kamieniu Pomorskim prowadzi księgę wieczystą nr (...), która to umowa została dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli W. W. (1) i M. W., którym przysługuje wierzytelność w kwocie 246.097,60 zł (dwieście czterdzieści sześć tysięcy dziewięćdziesiąt siedem złotych i sześćdziesiąt groszy) stwierdzona prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 29 maja w sprawie o sygnaturze akt IC 11/12;

II. zmienia pkt IV zaskarżonego wyroku w ten sposób, że całość kosztów procesu w sprawie przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W. ponosi ta pozwana, pozostawiając szczegółowe ich wyliczenie referendarzowi sądowemu w Sądzie Okręgowym w Szczecinie;

III. zasądza od pozwanej (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. na rzecz powodów kwotę 7.400 zł (siedem tysięcy czterysta złotych) tytułem kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym;

IV. nakazuje pobrać od pozwanej (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Szczecinie kwotę 10.666 zł (dziesięć tysięcy sześćset sześćdziesiąt sześć złotych) tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

SSO (del.) K. Górski SSA M. Gołuńska SSA T. Żelazowski

Sygn. akt I ACa 407/15

UZASADNIENIE

Powodowie M. W. i W. W. (1) wnieśli o uznanie za bezskuteczną wobec siebie do kwoty 253.314 zł czynności prawnej, to jest zawartej w formie aktu notarialnego nr (...) przed Notariuszem A. K. (1) umowy przeniesienia własności nieruchomości w trybie art. 453 k.c. z 1 marca 2011 r., na mocy której (...) Sp. Jawna w W. sprzedała (...) Sp. z o.o. w W. prawo użytkowania wieczystego działki gruntu położonego w miejscowości Ł. przy ul. (...) oznaczonej numerem (...), o obszarze 0,1204 ha, dla której w Sądzie Rejonowym w Świnoujściu IX Zamiejscowym Wydziale Ksiąg Wieczystych z siedzibą w Kamieniu Pomorskim prowadzona jest księga wieczysta o numerze (...). Ponadto powodowie wnieśli o uznanie za bezskuteczną w stosunku do nich do kwoty 253.314 zł czynności prawnej w formie aktu notarialnego nr (...) przed notariuszem A. S. umowy pożyczki, przeniesienia praw użytkowania wieczystego oraz własności nieruchomości i pełnomocnictwo z dnia 23 października 2013 r., mocą której (...) Sp. z o.o. przeniosła na (...) Sp. z o.o. prawo użytkowania wieczystego działki gruntu położonej w miejscowości Ł. przy ul. (...) oznaczonej numerem (...), z obrębem (...), o obszarze 0,1204 ha, dla której przez Sądzie Rejonowym w Świnoujściu IX Zamiejscowym Wydziale Ksiąg Wieczystych z siedzibą w Kamieniu Pomorskim prowadzona jest księga wieczysta o numerze (...). Powodowie wnieśli również o zasądzenie od pozwanych na ich rzecz kosztów sądowych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu wskazane zostało, że w dniu 25 lutego 2009 r. zawarli z (...) Spółka Jawna z siedzibą w W. przedwstępłą umowę o ustanowienie odrębnej własności lokalu i sprzedaży. Zgodnie z postanowieniami tej umowy wskazany podmiot zobowiązał się wybudować budynek i zawrzeć przyrzeczoną umowę sprzedaży najpóźniej do dnia 30 września 2009 r., jednak nie wywiązał się ze wskazanego zobowiązania i w konsekwencji powodowie odstąpili od umowy i zażądali zwrotu wpłaconych dotychczas kwot powiększonych o odsetki umowne oraz zadek w podwójnej wysokości. Wskazana spółka nie uregulowała należności co było przyczyną wytoczenia przez powodów powództwa; w zainicjowanym postępowaniu I C 11/12 Sąd Okręgowy w Szczecinie wydał przeciwko (...) Sp. Jawna w W. wyrok, w którym zasądził na rzecz M. i W. W. (1) kwotę 249.097,60 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 198.177,60 zł od dnia 17 września 2011 r. oraz od kwoty 47.320 zł od dnia 1 września 2011 r. oraz kosztami postępowania. Klauzula wykonalności została nadana wskazanemu wyrokowi 4 lipca 2012 r. Prowadzone postępowania egzekucyjne przeciwko dłużnej spółce okazały się bezskuteczne. Dłużnik (...) Sp. Jawna w W. 1 marca 2011 r. wyzbyła się na rzecz (...) Sp. z o.o. w W. nieruchomości, której dotyczył spór, a także obciążyła ją licznymi roszczeniami osób trzecich, hipotekami przymusowymi i umownymi. Powodowie wskazali, że istotnym jest, iż nieruchomość warta około 10 000 000 zł został zbyta celem zwolnienia się z wierzytelności o wartości 951 558,90 zł. Powodowie wskazali, że po wydaniu postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia powodów, a przed wytoczeniem niniejszego powództwa (...) Sp. z o.o. przeniosła prawo użytkowania wieczystego ww. nieruchomości na rzecz (...) Sp. z o.o. W ocenie powodów dłużnik zdawał sobie sprawę, że jego czynność jest dokonywana z pokrzywdzeniem powodów jako wierzycieli; świadomość pokrzywdzenia wierzycieli przez (...) Sp. Jawna miała również (...). Sp. z o.o. Powodowie opierają taki wniosek na podstawie istnienia liczych wpisów w księdze wieczystej ww. nieruchomości o prawach i roszczeniach

osób trzecich w tym powodów. Nadto, powodowie stwierdzili, że nawet jeżeli Spółka takiej wiedzy nie posiadała to mogła ją uzyskać przy zachowaniu należytej staranności. Kolejne przeniesienia prawa dokonane między pozwanymi Spółkami, w ocenie powodów traktować należy jako działanie świadome, zmierzające do pokrzywdzenia pierwotnego wierzyciela, jakim jest W. W. (1). Zdaniem powodów również (...) Sp. z o.o., z uwagi na treść ksiąg wieczystych, miała świadomość okoliczności uzasadniających uznanie czynności dłużnika (...) Sp. Jawna z (...) Sp. z o.o. za bezskuteczną. Powodowie wskazali również, że obie czynności związane z przeniesieniem własności nieruchomości, związane były ze zwolnieniem się podmiotu zbywającego od zobowiązania względem podmiotu nabywającego. Wskazane okoliczności oraz charakter prowadzonych przez te podmioty działalności pozwala stwierdzić, że pozostają one ze sobą w stałych stosunkach gospodarczych, co uzasadnia przyjęcie domniemania istnienia świadomości działania z pokrzywdzeniem wierzyciela. Poza tym, istnienie świadomości pokrzywdzenia wierzycieli, uprawdopodobnia również fakt, iż po dokonaniu zestawienia wartości nieruchomości będącej przedmiotem wskazanych czynności prawnych oraz wartości za jakie nieruchomość została nabyta, kolejno przez obie pozwane wyraźnie widać, że obie umowy zostały zawarte w celu udaremnienia zaspokojenia wierzycieli.

(...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. nie wdała się w spór.

(...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W., której odpowiedź na pozew została zwrócona, na rozprawie w dniu 13 listopada 2014 r. wniosła o oddalenie powództwa i jednocześnie wniosła o przyznanie jej od powodów kosztów postępowania według norm przepisanych. Pozwana wskazała, że strona pozwana jest podmiotem zajmującym się profesjonalnie obrotem nieruchomościami i nie miała wiedzy o relacjach łączących dłużnika z pozwaną (...) sp. z o.o. Ponadto podniosła, że ciężar udowodnienia faktu pozostawania w stałych stosunkach gospodarczych zarówno pomiędzy dłużnikiem a pozwanymi spółkami, spoczywa na powodach. Podniesione zostało, że nie zostało wykazane, że przez wyzbycie nieruchomości doszło do uszczuplenia majątku spółki (...) sp. z o.o., a ponadto, że doszło do uniemożliwienia zaspokojenia powodów. Dodatkowo pozwana zaakcentowała, że w momencie nabycia nieruchomości przez pozwaną (...) sp. z o.o. w W. powodowie nie mieli jeszcze tytułu przeciwko dłużnikowi i wiedza (...) sp. z o.o. nie mogła istnieć. Zaakcentowane zostało również, że wartość nieruchomości nie może być utożsamiana z wysokością kwoty pożyczki, gdyż nieruchomość była obciążona. Pełnomocnik zaakcentował również, że w profesjonalnym obrocie nieruchomościami często dochodzi do transakcji powiązanych z pożyczkami i jednocześnie zaprzeczył by (...) sp. z o.o. miała świadomość co do możliwości pokrzywdzenia powodów tą transakcją. Podniósł, że ta świadomość musi istnieć po obu stronach transakcji. Dodał również, że strona powodowa, nie przedstawiła ani nie zażądała umów pożyczek, a co więcej nie wykazała zaniżonej wartości nieruchomości, zaś cena transakcyjna została ustalona na zasadach rynkowych i uwzględnia wartość nieruchomości z obciążeniami. W ocenie pozwanej (...) sp. z o.o. w W. strona powodowa oparła się na własnych twierdzeniach i przypuszczeniach i nie wykazała przesłanek udzielenia jej ochrony w trybie skargi pauliańskiej.

W wyroku z dnia 27 listopada 2014 r. (zaocznym w stosunku do (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.) Sąd Okręgowy w Szczecinie uznał za bezskuteczną wobec W. W. (1) i M. W. umowę przeniesienia własności nieruchomości z dnia 01 marca 2011 r., zawartej w formie aktu notarialnego Rep A nr (...) przed Notariuszem A. K. (1), na mocy której (...) spółka jawna w W. sprzedała (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W. prawo użytkowania wieczystego działki gruntu położonej w Ł. przy ul. (...), z obrębem (...) o obszarze 0,1204 ha, dla której Sąd Rejonowy w Świnoujściu IX Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych w Kamieniu Pomorskim prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...), która to umowa została dokonana z pokrzywdzeniem W. W. (1) i M. W., którym przysługuje wierzycielność w kwocie 246.097,60 zł (dwieście czterdzieści sześć tysięcy dziewięćdziesiąt siedem złotych sześćdziesiąt groszy), stwierdzona prawomocnym wyrokiem z dnia 29 maja 2012 r. wydanym przez Sąd Okręgowy w Szczecinie w sprawie o sygnaturze akt I C 11/12, oddalił powództwo w pozostałym zakresie, zasądził od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. na rzecz powodów W. W. (1) i M. W. solidarnie kwotę 13.533 zł tytułem kosztów procesu, zasądził od powodów solidarnie na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. kwotę 7217 zł tytułem kosztów procesu oraz wyrokowi w punkcie III nadał rygor natychmiastowej wykonalności.

Sąd I instancji ustalił, że (...) Sp. Jawna w W. była wieczystym użytkownikiem do dnia 5 grudnia 2009 r. nieruchomości stanowiącej działkę nr (...) z obrębem Ł., gmina D., powiat (...), województwo (...) o obszarze 0,1204 ha, położonej w Ł.

przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Kamieniu Pomorskim prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...). Nieruchomość tę dłużna spółka nabyła na podstawie umowy sprzedaży z 15 czerwca 2007 r. rep. A (...) oraz umowy przeniesienia z 27 sierpnia 2007 r. rep. A (...) za cenę 488.000 zł brutto. Na moment nabycia nieruchomości w dziale III i IV nie było żadnych obciążeń. Po nabyciu doszło do obciążenia prawa poprzez ustanowienie hipoteki kaucyjnej do kwoty 10.000.000 zł na rzecz (...) Bank S.A. w W.. W dniu 09 kwietnia 2008 r. dłużna spółka uzyskała pozwolenie na budowę na wskazanej działce budynku mieszkalnego wielolokalowego, obejmującego 35 lokali i rozpoczęła sprzedaż lokali mających w tym budynku powstać. Spółka reprezentowana przez M. Z., zawarła z M. W. i W. W. (1) przedwstępną umowę o ustanowienie odrębnej własności lokalu i sprzedaży, objętą aktem notarialnym rep. A nr (...) sporządzonym przez notariusza G. O. w dniu 25 lutego 2009 r. Na dzień zawarcia umowy w dziale III księgi wieczystej, nie były ujawnione żadne obciążenia, zaś w dziale IV wpisana była hipoteka kaucyjna do kwoty 10.000.000 zł na rzecz (...) BANK S.A. w W.. Spółka zobowiązała się do wybudowania na wskazanej działce budynku i ustanowienia odrębnej własności lokalu i jego sprzedaży w stanie wolnym od praw i roszczeń osób trzecich na rzecz M. i W. małżonków W. wraz z udziałami w prawie wieczystego użytkowania działki gruntu oraz we własności części wspólnych budynków i innych urządzeń nie służących wyłącznie do użytku właścicieli poszczególnych lokali, odpowiadającymi stosunkowi powierzchni użytkowej nabywanego lokalu mieszkalnego do powierzchni użytkowej wszystkich lokali pomieszczeniami przynależnymi wraz z miejscem parkingowym oznaczonym nr 32. Mieszkanie miało mieć 34,44m⁽²⁾ powierzchni i miało być oznaczone numerem 22. Spółka zobowiązała się wybudować budynek ze wskazanym lokalem mieszkalnym do 15 czerwca 2009 r., zaś przyrzeczona umowę sprzedaży miała być zawarta najpóźniej do dnia 30 września 2009 r. Analogiczne umowy do powyższej (...) Sp. Jawna w W. zawierała również z innymi osobami. Roszczenia zarówno powodów, jak i innych osób były ujawnione w dziale trzecim księgi wieczystej (...). W dniu 27 stycznia 2010 r. została wykreślona hipoteka na rzecz (...) Banku S.A. W jej miejsce wpisane zostały na rzecz (...) Bank S.A. dwie hipoteki: zwykła na 3.990.000 zł oraz kaucyjna do kwoty 2.793.000 zł. Dodatkowo w związku z wnioskami E. P. w dziale IV księgi wieczystej zostały ujawnione hipoteki przymusowe ustanowione na podstawie tytułów wykonawczych uzyskanych przez wskazaną przeciwko (...) spółce jawnej w W. opiewające na kwoty 71.969,27 zł, 24.836,86 zł, 4751,07 zł, 11.660,64 zł, 67.832,94 zł, 28.564,34 zł. Wobec częściowej spłaty zadłużenia hipoteka 71.969,27 zł została zastąpiona hipoteką na kwotę 27.523,10 zł.

(...) Sp. Jawna w W. nie wywiązała się z umowy zawartej z powodami.

M. Z. i J. C. obaj działając w imieniu i na rzecz (...) Sp. Jawna w W.) zawarli z (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w W. reprezentowaną przez S. B. – prezesa zarządu umowę z dnia 1 marca 2011 r. w formie aktu notarialnego sporządzoną przed notariuszem A. K. (1) w W. (rep. A nr (...)) a dotyczącą przeniesienia własności nieruchomości w trybie art. 453 Kodeksu cywilnego. Umowa została zawarta w celu zwolnienia się z długu wynikającego z umowy pożyczki (...) (chwilówki) z dnia 8 lutego 2011 r. zawartej pomiędzy (...) Sp. Jawna w W. a (...) Sp. z o.o. w W.. W miejsce spłaty świadczenia pieniężnego mającego wynikać z ww. umowy pożyczki (...) Sp. Jawna w W. przeniosła na pozwaną (...) Sp. z o.o. w W., która to przeniesienie przyjęła, działkę gruntu położoną w miejscowości Ł. przy ul. (...), oznaczonej numerem (...) – z obrębem (...), o obszarze 0,1204 ha. Wartość przedmiotu umowy prawa użytkowania wieczystego działki gruntu w miejsce wypełnienia strony określiły na kwotę 951 558,90 zł. W dziale IV księgi wieczystej były ujawnione: hipoteki na rzecz (...) Bank S.A. zwykła w sumie 3.990.000 zł i kaucyjna do kwoty 2.793.000 zł, ponadto hipoteki na rzecz E. P.. Wydanie nieruchomości w posiadanie (...) Sp. z o.o. nastąpiło w dniu 1 marca 2011 r. Wskazany nabywca podjął nieskuteczne działania w celu wykreślenia z księgi wieczystej roszczeń osób uprawnionych do żądania przeniesienia na siebie prawa własności lokali znajdujących się na w budynku wzniesionym na sprzedanej nieruchomości.

W wyroku z 29 maja 2012 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie w sprawie z powództwa W. W. (1) i M. W. przeciwko (...) Sp. Jawna w W. o zapłatę 251 076 zł zasądził od pozwanej na rzecz powodów kwotę 246.097,60 zł wraz z odsetkami w wysokości ustawowej od kwoty 198 177,60 zł od dnia 17 września 2011 r. i do kwoty 47.320 zł od dnia 1 września 2011r., w pozostałym zakresie oddalając powództwo. Nadto, Sąd zasądził na rzecz powodów od pozwanej 7217 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Powyższemu orzeczeniu klauzula wykonalności została nadana postanowieniem z dnia 4

lipca 2012 r. Postępowanie egzekucyjne prowadzone w oparciu o powyższy tytuł przeciwko (...) Sp. Jawna w W. okazało się bezskuteczne.

W dniu 23 października 2013 r. (...) Sp. z o.o. reprezentowana przez S. B. zawarła z (...) Sp. z o.o. w W. umowę pożyczki, przeniesienia prawa użytkowania wieczystego oraz własności nieruchomości. (...) Sp. z o.o. pożyczyła (...) Sp. z o.o. 500 000 zł, zastrzegając odsetki w wysokości 10% w skali roku. Pożyczka została zawarta do dnia 31 października 2013 r. Na podstawie wskazanej umowy (...) Sp. z o.o. przeniosła na (...) Sp. z o.o. prawo użytkowania wieczystego nieruchomości stanowiącej działkę nr (...) z obrębu Ł., gmina D., powiat (...), województwo (...) o obszarze 0,1204 ha położonej w Ł. przy ul. (...) oraz własność stanowiącą odrębną nieruchomość budynku mieszkalnego o powierzchni zabudowy 648m⁽²⁾ zawierającego 35 lokali mieszkalnych, dla której to nieruchomości gruntowej i budynkowej Sąd Rejonowy w Świnoujściu IX Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych w Kamieniu Pomorskim prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), a (...) Sp. z o.o. wyraziła zgodę na takie przeniesienie. (...) Sp. z o.o. zobowiązała się do powrotnego przeniesienia na rzecz (...) Sp. z o.o. prawa użytkowania wieczystego nieruchomości wraz z prawem własności posadowionego na nim budynku oraz wydania go pożyczkobiorcy po dokonaniu przez (...) Sp. z o.o. zwrotu całej pożyczki wraz z odsetkami, to jest kwoty 501 095 zł w terminie tygodnia od dnia zwrotu pożyczki wraz z odsetkami. W ocenie stron umowy wartość nieruchomości wynosiła 500 000 zł. Nabywca ww. nieruchomości znał treść księgi wieczystej w tym miał wiedzę o wpisach roszczeń, między innymi powodów, o przeniesienie własności poszczególnych lokali znajdujących się w budynku. Strony umowy oświadczyły, że wydanie nieruchomości w dacie jej zawarcia już nastąpiło. W chwili zawierania umowy w dziale III księgi wieczystej widniały wpisy roszczeń na rzecz osób fizycznych i prawnych o nabycie poszczególnych lokali usytuowanych w budynku oraz wniosek o wpis ostrzeżenia o wszczęciu egzekucji w sprawie Km 3495/10 z wniosku wierzyciela Gminy D.. Dodatkowo w dziale IV księgi wieczystej wpisane były hipoteka umowna zwykła na kwotę 3.990.000 zł oraz kaucyjna umowna do kwoty 2.793.000 zł na rzecz (...) Bank S.A. w W., hipoteki przymusowe kaucyjne na rzecz E. P. do kwoty 27.523,10 zł, 24.836,86 zł, 4.751,07 zł, 11.660,64 zł, 67.832,94 zł, 28.564,34 zł.

Sąd Okręgowy w Szczecinie w postanowieniu z 7 listopada 2013 r. w sprawie z wniosku W. W. (1) przeciwko (...) Sp. z o.o. w W. udzielił wnioskodawcy zabezpieczenia roszczenia o uznanie za bezskuteczną do kwoty 253 314 zł umowy zawartej w dniu 1 marca 2011 r. pomiędzy (...) Sp. Jawna w W. z (...) Sp. z o.o. w W. przez nakazanie wpisania ostrzeżenia o istnieniu tego roszczenia w księdze wieczystej KW nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Świnoujściu IX Wydział zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych w Kamieniu Pomorskim dla prawa użytkowania wieczystego działki gruntu położonej w miejscowości Ł. przy ul (...), obręb (...), oznaczonej numerem (...)i zakaz zbywania i obciążania tej nieruchomości do czasu zakończenia postępowania w sprawie o uznanie umowy za bezskuteczną. Jednocześnie Sąd zobowiązał wnioskodawcę do wytoczenia powództwa o uznanie za bezskuteczną w stosunku do niego umowy z 1 marca 2011r. pomiędzy przeciwko (...) Sp. Jawna w W. a (...) Sp. z o.o. w W. w terminie 14 dni pod rygorem upadku zabezpieczenia.

Pozwana (...) Sp. z o.o. w W. zmieniła firmę i obecnie działa jako (...) Sp. z o.o. w W.. Prezesem zarządu pozwanej działającej pod obiema firmami oraz jedynym wspólnikiem jest S. B..

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego Sąd Okręgowy uznał powództwo za częściowo zasadne. Sąd uznał, że zostały spełnione wszystkie przesłanki udzielenia ochrony pauliańskiej powodom, w odniesieniu do pierwszej umowy i pozwanej (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. (poprzednio (...) sp. z o.o. w W.), wskazując jednocześnie że wydany w tej mierze wyrok ma charakter zaoczny, gdyż zostały spełnione przesłanki określone w art. 339 § 1 k.p.c.

Stosownie do przepisu art. 527 § 1 i 2 k.c. stanowiących materialnoprawną podstawę żądania powodów, gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Wykazanie przesłanek skargi pauliańskiej wymienionych w powołanych przepisach art. 527 § 1 i 2 k.c.

jest obowiązkiem powoda. Jednak w szczególnych przypadkach, w których występują domniemania prawne, tj. art. 527 § 3 k.c., 529 k.c. ciężar dowodu jest przerzucony na stronę pozwaną. Zawarte w powołanych wyżej przepisach domniemania prawne należą do domniemań, które pozwany może obalić o ile wykaże, że objęte domniemaniem okoliczności nie miały miejsca. Jeżeli zaś nie zdoła tego uczynić ponosi ujemne konsekwencje procesowe w postaci przegrania sprawy, gdyż zgodnie z art. 234 k.p.c. domniemania ustanowione przez prawo wiążą sąd.

Sąd wskazał w dalszej kolejności, że dla uwzględnienia powództwa mającego oparcie w przepisie art. 527 k.c. koniecznym jest wykazanie przez powoda następujących kumulatywnych przesłanek:

1. istnienie godnego ochrony interesu wierzyciela w postaci wierzytelności,
2. dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią,
3. pokrzywdzenie wierzyciela wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika,
4. dokonanie przez dłużnika czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela,
5. uzyskanie wskutek tej czynności korzyści majątkowej przez osobę trzecią,
6. działanie osoby trzeciej w złej wierze, przy czym na mocy art. 528 k.c. w przypadku nieodpłatnego charakteru nabycia nieruchomości przesłanka ta jest wyłączona. Ponadto przepis art. 527 § 4 k.c. konstruuje domniemanie, że jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli korzyść majątkową uzyskał przedsiębiorca pozostający z dłużnikiem w stałych stosunkach gospodarczych, domniemywa się, że było mu wiadome, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

W świetle powołanych przepisów art. 527 § 1 k.c. oraz 528 k.c. istotny do rozstrzygnięcia niniejszej sprawy - w zakresie pierwszego ze sformułowanych żądań, pozostawał zatem fakt istnienia wierzytelności, zawarcie przez dłużnika umowy skutkującej przeniesieniem wartościowych składników majątku z pokrzywdzeniem wierzycieli oraz jego świadomość powyższego. Natomiast w przypadku ostatniej z przesłanek – działania osoby trzeciej w złej wierze, pomocne okazało się domniemanie skonstruowane w przepisie art. 527 § 4 k.c.

Zdaniem Sądu I instancji istnienie wierzytelności podlegającej ochronie zostało w sposób prawidłowy wykazane przez powodów poprzez przedłożenie wyroku uwzględniającego ich powództwo. Zresztą istnienie wierzytelności nie było w żadnej mierze sporne. Powodowie są wierzycielami (...) spółki jawnej w W., co zostało potwierdzone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie I C 11/12, którym zasądzono od spółki na rzecz powodów kwotę 246.097,60 zł z odsetkami od kwoty 198.177,60 zł od 17 września 2011 r. i od kwoty 47.320 zł od dnia 01 września 2011 r. oraz kwotę 7217 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Wprawdzie prawomocny wyrok Sądu potwierdzający istnienie zobowiązania spółki zapadł w dniu 9 maja 2012 r., niemniej zobowiązanie z tego tytułu istniało już w dacie zawierania zaskarżonej czynności prawnej, skoro nie wywiązała się z umowy z powodami. Dodatkowo Sąd zauważył, że sposób określenia wierzytelności przez powodów wiąże Sąd (art. 321 k.p.c.), niemniej jednak Sąd uznał, że ochronie w trybie skargi pauliańskiej może podlegać wierzytelność obejmująca wyłącznie należność główną i koszty, bez odsetek.

Dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią również nastąpiło, co powodowie wykazali składając umowę z dnia 1 marca 2011 r. Pokrzywdzenie wierzyciela wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika wedle definicji pokrzywdzenia wynikającej z treści art. 527 § 2 k.c., a mianowicie powstanie niewypłacalności dłużnika, bądź pogłębienie niewypłacalności zostało potwierdzone przez postanowienie Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Bydgoszczy J. K., stwierdzającego bezskuteczność egzekucji w sprawie Km 19093/12 prowadzoną z wniosku powodów przeciwko (...) spółki jawnej w W..

Mając powyższe na uwadze, Sąd uznał, że na skutek dokonania zaskarżonej czynności dłużna spółka stała się niewypłacalna. W sprawie zostało bowiem wykazane, że poza nieruchomościami przekazanymi na rzecz (...) sp. z o.o. w W. (poprzednio (...) sp. z o.o. w W.) nie posiadała innego majątku, z którego powodowie jako wierzyciele mogliby

uzyskać zaspokojenie swojej wierzytelności. O powyższym świadczy fakt umorzenia egzekucji, jaka była przeciwko niej prowadzona z wniosku strony powodowej, wobec jej całkowitej bezskuteczności, co oznacza że istniejący majątek dłużnika nie jest wystarczający do pokrycia jakichkolwiek długów, w tym także długu wobec strony powodowej. Na dzień orzekania dłużnik nie ma majątku, z którego powodowie mogliby uzyskać zaspokojenie.

Dodatkowo Sąd oparł się na domniemaniu wynikającym z art. 527 § 4 k.c., uznając że osoba trzecia wobec powiązań gospodarczych z powodową spółką, w dacie zawierania umowy z dłużną spółką miał świadomość tego, że przejmowana przez nią nieruchomości nawet w trybie *datio in solutum* (art. 453 k.c.) wyjdzie w ten sposób z majątku dłużnej spółki i że z tego powodu wierzyciele będą mieli trudności z zaspokojeniem swoich wierzytelności względem niej. Przepis ten stanowi, że jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli korzyść majątkową uzyskał przedsiębiorca pozostający z dłużnikiem w stałych stosunkach gospodarczych, domniemywa się, że było mu wiadome, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, zauważając że obie strony zaskarżonej czynności posiadały status przedsiębiorcy. Zawarły umowy towarzyszące przeniesieniu własności będące w istocie ich *causa*, w postaci umowy pożyczki (...) z dnia 8 lutego 2011 r. (chwilówki) na kwotę 951.558,90 zł, oprocentowanej 19 % w skali roku.

Przyjmuje się, że o stałości stosunków gospodarczych przedsiębiorcy z dłużnikiem świadczy nie tylko czas trwania tych stosunków (wyznaczony powtarzalnymi czynnościami lub długoterminową umową), ale także ich charakter i rozmiar, dające podstawę do przyjęcia, że przedsiębiorca ma wiedzę o stanie majątkowym dłużnika. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 maja 2004 r. (sygn. akt IV CK 322/03, LEX nr 688693) wskazał, że użyta w art. 527 § 4 k.c. kategoria "stałych stosunków gospodarczych" jest o tyle ogólna, że powinna być konkretyzowana okolicznościami pojawiającymi się w konkretnej sprawie. Chodzi tu z pewnością o współpracę gospodarczą zawierającą element trwałości w sensie zarówno czasu trwania tej współpracy, jak i jej intensywności. Stosunki gospodarcze nie muszą odzwierciedlać jedynie określonej więzi natury prawnej (np. stosunków obligacyjnych wynikających najczęściej z umów o charakterze długoterminowym). Mogą też polegać na powiązaniach natury organizacyjnej (np. uczestnictwie obu podmiotów w szerszej strukturze organizacyjnej). Nie bez znaczenia pozostaje także element woli stałej współpracy gospodarczej po obu stronach.

W ocenie Sądu I instancji pozwana jako, że nie wdała się w spór, nie obaliła domniemania z art. 527 § 4 k.c. Dla obalenia domniemania konieczny jest dowód niewiedzy, który jest niezwykle trudny do przeprowadzenia, a okoliczności wskazujące na niewiedzę z reguły będą wykluczały również zarzut niedbalstwa. Natomiast okoliczności sprawy dają podstawę do przyjęcia, że transakcja stron nie miała charakteru jednorazowego.

Uznając zatem, że zostały spełnione przesłanki udzielenia ochrony na podstawie art. 527 § 1 i 2 oraz § 4 k.c. w odniesieniu do (...) sp. z o.o. Sąd uwzględnił powództwo w całości.

W tym zakresie wyrok został wydany w warunkach art. 339 § 1 k.p.c. i jest wyrokiem zaocznym.

Odnośnie żądania dotyczącego drugiej umowy zawartej pomiędzy (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością (obecnie (...)) i (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w W., Sąd wskazał, że powodowie swoje żądanie w tej mierze oparli na przepisie art. 531 § 2 k.c. Przepis ten pozwala wierzycielowi wystąpić z roszczeniem o uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika bezpośrednio przeciwko osobie, na rzecz której osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne. W doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się, że osobą, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło, w rozumieniu art. 531 § 2 k.c. jest nie tylko bezpośredni następca pod tytułem szczególnym osoby trzeciej, ale też dalszy jej następca. Powołany przepis wskazuje, że w wypadku gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na rzecz której rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne. Przepis ten uprawnia wierzyciela do bezpośredniego wystąpienia z powództwem przeciwko dalszej osobie trzeciej. Jednakże może ono zostać ono uwzględnione tylko wtedy, gdy (w wypadku rozporządzenia odpłatnego) osoba ta była w złej wierze, tj. wiedziała o okolicznościach

uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo w sytuacji gdy rozporządzenie było nieodpłatne (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2002 r., V CKN 1446/2000, niepubl.). Przepis ten rozszerza w porównaniu z art. 527 § 1 k.c. krąg czynności prawnych, których ubezskutecznienia, ze skutkiem przewidzianym w art. 532 k.c., może domagać się wierzyciel w razie ziszczenia się określonych przesłanek. Wiedza o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną – to rzeczywista wiedza co do tego, że dłużnik podjął czynność prawną, w wyniku której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową z pokrzywdzeniem swych wierzycieli. Nie jest wystarczające, że dalszy nabywca korzyści powinien, przy zachowaniu należytej staranności, wiedzieć o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną. Bez znaczenia jest też jej zamiar. Chwilą według której przesłanka ta powinna być oceniana, właściwa jest chwila uzyskania przez niego korzyści majątkowej na skutek rozporządzenia przez osobę trzecią.

Jak wynika z powyższego, wniesione przeciwko osobie, na rzecz której osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią powództwo, może zostać uwzględnione jedynie wtedy, gdy czynność prawna pomiędzy dłużnikiem, a osobą trzecią spełnia przesłanki opisane w art. 527 k.c., a ponadto wtedy, gdy wykazane zostanie, iż nabywca o okolicznościach tych wiedział w chwili rozporządzania korzyścią przez kontrahenta dłużnika albo, iż czynność była nieodpłatna. W ocenie Sądu materiał dowodowy zgromadzony w niniejszej sprawie nie dał podstawy do uznania, iż zostały spełnione wskazane wyżej przesłanki, a w zasadzie druga z przesłanek. Sąd wskazał, że ubezskutecznienie czynności prawnej obejmującej rozporządzenie przez osobę trzecią korzyścią majątkową uzyskaną w wyniku krzywdzącej wierzyciela czynności prawnej z dłużnikiem wymaga wykazania, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć (art. 527 k.c.) oraz, że o powyższych okolicznościach wiedziała osoba, na rzecz której rozporządzenie nastąpiło (art. 531 § 2 k.c.). Wiedza musi wystąpić po obu stronach umowy dotyczącej rozporządzenia uzyskaną od dłużnika korzyścią majątkową. Udowodnieniu pierwszej z wymienionych wyżej przesłanek służy skuteczne wytoczenie powództwa przeciwko osobie trzeciej o uznanie za bezskuteczną wobec powodowego wierzyciela czynności prawnej pomiędzy dłużnikiem a tą osobą trzecią (art. 531 § 1 k.c.), albo skuteczne przedstawienie w procesie przeciwko kontrahentowi osoby trzeciej dowodów wskazujących na działanie dłużnika i osoby trzeciej ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Dla uznania za bezskuteczną wobec wierzyciela występującego ze skargą paulińską czynności pomiędzy kontrahentem osoby trzeciej rozporządzającej uzyskaną korzyścią majątkową a tą osobą wymagane jest ponadto wykazanie, że kontrahent miał pozytywną wiedzę o tego rodzaju świadomości dłużnika i osoby trzeciej jaką przewiduje art. 527 § 1 k.c. Chodzi tu przy tym o wiedzę o wszystkich okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną, a więc zarówno o istnieniu i wysokości wiarygodności wierzyciela wobec dłużnika, jak i że czynność dłużnika była podjęta z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela, czyli była w złej wierze albo nabyła daną rzecz nieodpłatnie. Wykazanie tych przesłanek spoczywało na powodach zgodnie z ogólną zasadą rozkładu ciężaru dowodu (art. 6 k.c. i 232 k.p.c.). Takich dowodów natomiast w tym postępowaniu brak. Okoliczność udzielenia zabezpieczenia powództwa w tym postępowaniu pozostawała bez znaczenia dla oceny roszczenia powodów pod kątem jego merytorycznej zasadności, jako że na etapie zabezpieczenia Sąd jedynie ustalał czy powodowie uprawdopodobnili swoje roszczenie, podczas gdy wydanie orzeczenia uwzględniającego żądanie wymaga udowodnienia przesłanek materialnoprawnych wytoczonego powództwa.

Sąd I instancji wskazał, że trudno twierdzenia stron i to zaprezentowane dopiero na rozprawie, uznać za dowody w sprawie. Przy formułowaniu żądania uwadze powodów uszła regulacja przepisu art. 532 § 2 k.c. Dopiero na rozprawie podniesione zostały twierdzenia wskazujące na nieekwiwalentność świadczeń, która w ocenie strony powodowej miała wskazywać na nieodpłatny charakter umowy pomiędzy "osobą trzecią", a "czwartą". Nieodpłatne rozporządzenie uzyskaną korzyścią przez osobę trzecią wyłącza bowiem podobnie jak w przypadku art. 528 k.c. konieczność wykazania w postępowaniu mającym podstawę w przepisie art. 532 k.c. złej wiary kontrahenta osoby trzeciej. Rozporządzenie dłużnika jest nieodpłatne w rozumieniu art. 531 § 2 k.c., jeżeli w jego wyniku osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie. W literaturze i orzecznictwie podkreśla się, że nieodpłatność, o której mowa w komentowanym przepisie, należy rozumieć szeroko, nie ograniczając jej tylko do umowy darowizny. Korzyścią majątkową uzyskaną nieodpłatnie jest każda korzyść, w zamian za którą osoba trzecia nie spełniła ani nie zobowiązała się spełnić jakiegokolwiek ekwiwalentnego świadczenia w ramach jakiegokolwiek stosunku prawnego.

Istotnym elementem przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela jest kwestia ekwiwalentu uzyskanego przez dłużnika w zamian za korzyść uzyskaną przez osobę trzecią w związku z dokonaniem kwestionowanej czynności prawnej. Brak tego ekwiwalentu - np. w przypadku czynności nieodpłatnej - lub też jego nieodpowiednia wysokość może stanowić wyraźną wskazówkę dla stwierdzenia pokrzywdzenia wierzyciela. Czynność prawna dłużnika, za którą otrzymał on świadczenie ekwiwalentne, nie powoduje generalnie pokrzywdzenia wierzycieli, jeżeli uzyskany ekwiwalent znajduje się w majątku dłużnika lub też został wykorzystany do zaspokojenia wierzycieli (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2008 r., V CSK 471/07; orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 1999 r., I CKN 287/98; orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2011 r., V CSK 493/10).

Powodowie oprócz sformułowania twierdzenia, że świadczenie w umowie nie było ekwiwalentne, nie podjęli żadnej inicjatywy dowodowej w tej mierze. Ponadto sformułowanie to winno być uzupełnione argumentacją, że czynność stron wywołała takie same skutki jak czynność nieodpłatna, jako że była czynnością o nieekwiwalentnym przedmiocie świadczeń. Zarzut ustalenia przez jej strony ceny rażąco nieekwiwalentnej, co miało by pociągać skutki z art. 531 § 2 k.c. takie, jak w przypadku umowy nieodpłatnej, wymaga udowodnienia. Nie działa tu żadne domniemanie prawne, czy faktyczne. Sąd podkreślił, że twierdzenie to nie dość, że należało uznać za spóźnione, jako że podniesione dopiero na rozprawie, w sytuacji gdy pozwana pomimo braku złożenia skutecznie odpowiedzi na pozew, na rozprawie w dniu 13 listopada 2014 r. zakwestionowała żądanie pozwu, winno spotkać się z odpowiednią inicjatywą ze strony powodowej. Sąd nie jest władny na samodzielną ocenę, jaką wartość miały nieruchomości będące przedmiotem umów, zwłaszcza w sytuacji gdy umowy ich dotyczące nie były umowami sprzedaży, lecz przeniesienie własności następowało w celu przewłaszczenia lub w ramach datio in solutum. Jedynie w momencie nabycia nieruchomości przez dłużnika (...) spółki jawnej określona została wartość na kwotę 488.000 zł brutto (400.000 zł netto). Jednak na dzień 27 sierpnia 2007 r., kiedy miało miejsce to nabycie, nieruchomość w działach III i IV nie miała żadnych obciążeń.

Natomiast w przypadku umowy pomiędzy pozwanymi spółkami z dnia 23 października 2013 r. przedmiotem umowy pożyczki pomiędzy stronami nie była kwota 10.000 zł jak sugerował pełnomocnik powodów, lecz kwota 500.000 zł. Dodatkowo dział III i IV nie był wolny od licznych obciążeń. W działach III i IV widniały ujawnione roszczenia w trybie art. 16 ustawy o księgach wieczystych i hipotece tj. o nabycie lokali na rzecz osób fizycznych i prawnych oraz wniosków o wpis ostrzeżenia o wszczęciu egzekucji w sprawie Km 3495/10 z wniosku wierzyciela Gminy D.. Dodatkowo w działach IV księgi wieczystej wpisane były hipoteka umowna zwykła na kwotę 3.990.000 zł oraz kaucyjna umowna do kwoty 2.793.000 zł na rzecz (...) Bank S.A. w W., hipoteki przymusowe kaucyjne na rzecz E. P. do kwoty 27.523,10 zł, 24.836,86 zł, 4.751,07 zł, 11.660,64 zł, 67.832,94 zł, 28.564,34 zł. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie I CSK 519/11 stwierdził, że ocena nieodpłatnego charakteru zaskarżonej czynności prawnej powinna być dokonana w wyniku stwierdzenia, czy za uzyskaną korzyść jej nabywca spełnił ekwiwalentne świadczenie. Oceny w tym zakresie należy dokonać według kryteriów obiektywnych. W wyroku z dnia 21 marca 2013 r. w sprawie II CSK 414/12 Sąd Najwyższy przyjął, że obciążenie nieruchomości hipoteką, zwłaszcza gdy jest ono znaczne, wpływa w istotny sposób na wartość nieruchomości w obrocie.

Sąd I instancji wskazał, że ustalenie nieekwiwalentności świadczeń wymaga wiedzy specjalnej, z czym winni się liczyć powodowie, zwłaszcza gdy na rozprawie pełnomocnik pozwanego (...) sp. z o.o. w W. twierdził się sprzeciwił, wskazując że strona powodowa opiera się wyłącznie na swoich przypuszczeniach. Elementarne doświadczenie życiowe, które jest jedną z podstaw ocen sędziowskich formułowanych zgodnie z art. 233 § 1 k.p.c., wskazuje na to, że obciążenie nieruchomości hipoteką, zwłaszcza gdy obciążenie to jest znaczne, wpływa w sposób istotny na wartość nieruchomości w obrocie. W rozpoznawanej sprawie wartość obciążeń hipotekami na dzień zawierania umowy pomiędzy pozwanymi spółkami wynosi blisko 7.000.000 zł, co oznacza że koniecznym byłoby ustalenie, nawet nie tyle czy obciążenie to wpływa na realną wartość nieruchomości, ale tego ile tę wartość obniża. Sąd nie może tej wartości ustalać poprzez mechaniczne odjęcie wysokości tych obciążeń od potencjalnej wartości ustalonej na podstawie doświadczenia życiowego. Koniecznym było w tej mierze podjęcie inicjatywy dowodowej przez powodów.

Jednocześnie Sąd zwrócił uwagę na przedmiot ochrony, jakiej domagali się powodowie w odniesieniu do (...) sp. z o.o. w W.. Ze sformułowania żądania pozwu wynika, że powodowie swoje żądanie opierali niejako ponownie na konstrukcji

art. 527 k.c. i przedmiotem skargi pauliańskiej czynią kolejną umowę nie pomiędzy dłużnikiem a osobą trzecią, lecz pomiędzy osobą trzecią a kolejnym kontrahentem.

Sąd wskazał, że z uwagi na to, że przepis art. 531 § 2 k.c. zasadniczo skupia się na zagadnieniu legitymacji biernej w procesie ze skargi pauliańskiej i dodatkowych przesłankach w przypadku dalszego rozporządzenia korzyścią uzyskaną przez osobę trzecią i pomija jej przedmiot, w orzecznictwie i doktrynie kwestia ta oceniana jest niejednolicie. Można zarówno znaleźć pogląd, że przedmiotem skargi w przypadku dalszego rozporządzenia korzyścią winny być kolejne czynności (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2006 r. V CSK 330/06), jednak dominujące zdaje się być jednak stanowisko, że każdorazowo winna być to pierwotna czynność dokonana pomiędzy dłużnikiem a osobą trzecią. To stanowisko koresponduje z celem jakiego ma służyć orzeczenie uzyskane w trybie skargi pauliańskiej tj. umożliwienie wierzycielowi zaspokojenia jego wierzytelności ze składnika, który wyszedł z majątku dłużnika. Art. 531 § 2 k.c. nie określa rodzaju żądania i nie można wykluczyć kwestionowania na jego podstawie kolejnych czynności, jednak zwraca uwagę, że tytuł jaki zamierzali uzyskać powodowie nie dałby im możliwości prowadzenia egzekucji z nieruchomości, która znajduje we władztwie pozwanej spółki (...) sp. z o.o. w W.. Zgodnie bowiem z art. 531 § 2 k.c. w wypadku, gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne. W niniejszej sprawie pozwana (...) sp. z o.o. w W. jest osobą, na rzecz której ostatecznie nastąpiło rozporządzenie korzyścią uzyskaną przez osobę trzecią na skutek zawartej z dłużnikiem czynności. Dla uzyskania tytułu pozwalającego powodom na prowadzenie egzekucji z nieruchomości znajdującej się we władaniu i własności "osoby czwartej" koniecznym jest zaskarżenie pierwszej czynności tj. umowy z dnia 01 marca 2011 r. W ocenie Sądu tylko ta czynność może być uznana za „czynność prawną dłużnika dokonaną z pokrzywdzeniem wierzycieli”, o której mowa w art. 531 § 1 i 2 k.c. Stroną dalszych czynności prawnych obejmujących rozporządzenie sporną nieruchomością nie był bowiem dłużnik (...) spółka jawna w W., tylko osoby, które ze stroną powodową nie łączył żaden stosunek prawny. Należy także zauważyć, że to tylko pierwsza umowa z dnia 01 marca 2011 r. spowodowała „wyjście” z majątku dłużnika określonego składnika majątkowego, do którego strona powodowa mogłaby skierować egzekucję swoich roszczeń. Wprawdzie na skutek dalszych czynności składnik ten pozostaje teraz własnością pozwanej (...) sp. z o.o. w W., która nie była stroną umowy z dnia 01 marca 2011 r., to jednak należy podkreślić, że do nabycia przez nią własności nieruchomości doszło na skutek czynności dokonywanych wyłącznie przez osoby trzecie, a nie przez dłużnika. Zaskarżenie zatem innej czynności prawnej niż ta, którą dłużnik faktycznie rozporządził nieruchomością, nie będzie wystarczające do uznania tej nieruchomości – w relacjach z wierzycielem – za własność dłużnika. Uniemożliwi to tym samym skierowanie egzekucji do tego składnika majątkowego, albowiem egzekucja może być prowadzona wyłącznie z majątku dłużnika oraz z majątku uznanego za majątek dłużnika.

Tylko zaskarżenie czynności dłużnika w powództwie skierowanym przeciwko osobie „czwartej”, które może zostać uwzględnione wyłącznie przy stwierdzeniu jednocześnie podstaw do zastosowania art. 527 § 1 k.c. w odniesieniu do czynności dłużnika oraz szczególnych przesłanek z art. 531 § 2 k.c. w łańcuchu czynności przenoszących korzyść, z mocy art. 532 k.c. umożliwi skierowanie egzekucji do wskazanego w orzeczeniu przedmiotu, który wyszedł z majątku dłużnika. Ze sformułowania zawartego w art. 531 § 2 k.c. nie wynika konieczność orzekania o bezskuteczności innych czynności, niż czynność dłużnika, aby osiągnięty został skutek umożliwiający egzekucję. Przy zaskarżeniu kolejnej czynności koniecznym było wykazanie przesłanek art. 527 k.c. w odniesieniu do tej kolejnej czynności. W rozpoznawanej sprawie było widoczne niezrozumienie pełnomocników strony, przy wymianie stanowisk na rozprawie. Pełnomocnik pozwanej (...) sp. z o.o. w W. wskazał bowiem, że powodowie nie wykazali przesłanek uznania za bezskuteczną umowy z 2013 r. zawartej pomiędzy (...) sp. z o.o. (...) sp. z o.o., chociażby w zakresie pokrzywdzenia wierzycieli, zaś pełnomocnik powodów podniósł, iż przecież egzekucja prowadzona przeciwko dłużnikowi okazała się bezskuteczna.

Sąd podkreślił, że nawet niepodzielenie powyższego poglądu doprowadziłoby do oddalenia powództwa, wobec braku wykazania przez powodów przesłanek wynikających z art. 531 § 2 k.c. Dla możliwości skorzystania ze skargi pauliańskiej wszystkie wymienione przesłanki muszą wystąpić kumulatywnie, a ciężar ich udowodnienia, co do zasady - zgodnie

z regułą dowodową wyrażoną w art. 6 k.c. - obciążał wierzyciela, który jest uprawniony do zaskarżenia czynności prawnej dłużnika, chyba, że w szczególnych przypadkach, w których występują domniemania prawne tj. art. 527 § 3 k.c., 529 k.c. ciężar dowodu jest przerzucony na stronę pozwaną. Sąd dodatkowo podniósł, że kwestia pozostawania w stałych stosunkach gospodarczych pomiędzy dłużnikiem a pozwanymi nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia powództwa przeciwko nabywcy korzyści tj. (...) sp. z o.o., gdyż domniemanie prawne jakie konstruuje przepis art. 527 § 4 k.c. dotyczy tylko działania ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli przez dłużnika. Podczas gdy przepis art. 531 § 2 k.c. wymaga wykazania wiedzy zarówno osoby trzeciej oraz jego kontrahenta o wszystkich okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną. Z powyższych względów, Sąd powództwo w odniesieniu do (...) sp. z o.o. oddalił, czego wyrazem jest rozstrzygnięcie zawarte w punkcie II wyroku.

Sąd I instancji oddalił wniosek dowodowy pozwanego o dopuszczenie dowodu z przesłuchania M. K. na okoliczność braku wiedzy pozwanego o problemach finansowych dłużnika, braku istnienia stałych stosunków gospodarczych, uznając że dowód ten jest spóźniony, a poza tym wobec braku inicjatywy dowodowej powodów, nieprzydatny dla rozstrzygnięcia, jako że powodowie nie wykazali pozostałych przesłanek zasadności swojego roszczenia. Orzeczenie Sąd oparł na dowodach z dokumentów przedstawionych przez powodów oraz zgromadzonych w aktach księgi wieczystej Kw nr (...). Dokumenty, które posłużyły do ustalenia stanu faktycznego w przeważającej mierze miały charakter dokumentów urzędowych.

Orzeczenie o kosztach procesu zawarte w pkt III i IV wyroku zapadło na podstawie art. 98 k.p.c. Zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy i zwrotu kosztów celowych, obowiązek zwrotu tychże kosztów spoczywał na przegrywającym sprawę. W przypadku orzeczenia zawartego w punkcie I przegrywającym była (...) sp. z o.o., zaś wygrywającymi powodowie. Natomiast w przypadku rozstrzygnięcia zawartego w punkcie II wygrywającym była spółka (...) sp. z o.o., zaś przegrywającymi byli powodowie. Wobec faktu, że od powodów została pobrana wyłącznie opłata 12666 zł jak od jednego powództwa, podczas gdy przedmiotem rozpoznania były dwa odrębne żądania, Sąd uznał, że w odniesieniu do każdego z tych żądań powodowie uiszcili po 6333 zł. W konsekwencji rozstrzygając o kosztach należnych powodom od (...) sp. z o.o. Sąd uwzględnił połowę opłaty tj. 6333 zł oraz koszty zastępstwa procesowego w kwocie 7200 zł ustalone w oparciu o § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461).

Natomiast oddalenie powództwa wobec (...) sp. z o.o. w W., której koszty wyniosły 7217 zł i zostały ustalone w oparciu o § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490) oraz uwzględniają 17,00 zł tytułem opłaty sądowej od pełnomocnictwa.

Rozstrzygnięcie zawarte w punkcie V zostało oparte na treści art. 333 § 1 pkt 3 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku złożyli powodowie zaskarżając go w części tj. w zakresie punktu I, II i IV i zarzucając:

- naruszenie art. 207 § 6 k.p.c. w zw. z art. 217 § 1 k.p.c. , w zakresie przyjęcia twierdzeń pozwanego (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W., w sytuacji gdy dokonano zwrotu sporządzonej przez niego odpowiedzi na pozew, a przedstawione na rozprawie twierdzenia były jedynie powieleniem treści zawartej w zwróconym piśmie procesowym, zaś strona pozwana powinna ponieść negatywne skutki w postaci pominięcia spóźnionych twierdzeń, w związku z niedostosowaniem się do zarządzeń przewodniczącego;

- naruszenie art. 217 k.p.c. i 236 k.p.c. w zakresie braku rozstrzygnięcia Sądu w zakresie wniosku dowodowego o zobowiązanie pozwanych do przedstawienia oryginałów umów, których dotyczą wnioski wskazane w punkcie 1 i 2 pozwu, w sytuacji gdy przedmiotem tego dowodu były fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie;

- naruszenie art. 233 § 1 k.p.c., w zakresie dokonanych przez Sąd ustaleń, bez wszechstronnego rozważenia zebranego materiału w sprawie i w konsekwencji uznanie, iż w przedmiotowej sprawie brak jest podstaw dla przyjęcia, iż

pozwany (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. posiadał wiedzę o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności pierwotnego dłużnika i (...) Sp. z o.o. za bezskuteczną względem powodów, podczas gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy, w tym w szczególności treść księgi wieczystej o numerze (...), pozwala na uznanie, iż zostały spełnione wszystkie przesłanki wymagane dla uznania za bezskuteczną względem powodów czynności prawnej obejmującej rozporządzenie prawem użytkowania wieczystego działki gruntu położonej w miejscowości Ł. przy ul. (...) oznaczonej numerem 544, z obrębu (...), o obszarze o, (...), oraz własnością stanowiącego odrębną nieruchomość budynku mieszkalnego, dla której to nieruchomości gruntowej i budynkowej przy Sądzie Rejonowym w Świnoujściu, IX Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w Kamieniu Pomorskim, prowadzona jest księga wieczysta o numerze (...) również przeciwko (...) sp. z o.o;

- naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w zakresie dokonanych przez Sąd ustaleń, bez wszechstronnego rozważenia zebranego materiału w sprawie i w konsekwencji popełnienie błędu w ustaleniach faktycznych polegającym na uznaniu, iż brak jest podstaw dla uznania, iż rozporządzenie nieruchomością na podstawie umowy pożyczki, przeniesienia prawa użytkowania wieczystego oraz własności nieruchomości z dnia 23 października 2013 roku, miało charakter nieodpłatny, podczas gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy, w tym w szczególności treść księgi wieczystej o numerze (...), a także treści przedmiotowej umowy pożyczki, przeniesienia prawa użytkowania wieczystego oraz własności nieruchomości z dnia 23 października 2013 roku, pozwala na uznanie, iż zostały spełnione wszystkie przesłanki wymagane dla uznania za bezskuteczną względem powodów czynności prawnej obejmującej rozporządzenie przez (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. (poprzednio (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.) na rzecz (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą W. prawem użytkowania wieczystego działki gruntu położonej w miejscowości Ł. przy ul. (...) oznaczonej numerem (...), z obrębu (...), o obszarze o, (...), oraz własnością stanowiącego odrębną nieruchomość budynku mieszkalnego, dla której to nieruchomości gruntowej i budynkowej przy Sądzie Rejonowym w Świnoujściu, IX Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w Kamieniu Pomorskim, prowadzona jest księga wieczysta o numerze (...);

- naruszenie art. 531 § 2 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i w konsekwencji błędne przyjęcie, że osoba, na rzecz której nastąpiło kolejne rozporządzenie rzeczą powinna dysponować konkretną i szczegółową wiedzą, co do przesłanek wskazanych w art. 527 k.c. w sytuacji gdy wiedza ta musi być jedynie rzeczywista i powinna dotyczyć okoliczności zbycia osobie trzeciej określonego składnika swojego majątku, istnienia zobowiązania dłużnika względem wierzycieli oraz faktu, że zbycie składnika majątku krzywdziło tych wierzycieli, zaś okoliczności te wynikały z treści księgi wieczystej dotyczącej nieruchomości, a także poprzez błędne przyjęcie, iż przedmiotem skargi powodów nie mogła być czynność polegająca na dalszym rozporządzeniu nieruchomością, a jedynie pierwotna czynność dokonana pomiędzy dłużnikiem a osobą trzecią,

Na podstawie powyższych zarzutów powodowie wnieśli o zmianę pkt. I wyroku i uznanie za bezskuteczną przeciwko (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. oraz przeciwko (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. wobec W. W. (1) i M. W. umowę przeniesienia własności nieruchomości z dnia 1 marca 2011 r zawartej w formie aktu notarialnego nr (...) przed Notariuszem A. K. (1) na mocy której (...) Spółka Jawna z siedzibą w W. sprzedała (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. (obecnie (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.), prawo użytkowania wieczystego działki gruntu położonej w miejscowości Ł. przy ul. (...), z obrębu (...), o obszarze o,1204, dla której przy Sąd Rejonowy w Świnoujściu, IX Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w Kamieniu Pomorskim prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), która to umowa została dokonana z pokrzywdzeniem W. W. (1) i M. W., którym przysługuje wierzytelność w kwocie 246.097,60 zł stwierdzona prawomocnym wyrokiem z dnia 29.05.2012 r wydanym przez Sąd Okręgowy w Szczecinie w sprawie o sygnaturze akt I C 11/12 i zobowiązanie (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. oraz (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. do znoszenia egzekucji z wyżej wskazanej nieruchomości, względnie, z uwagi na treść zarzutów podniesionych z ostrożności procesowej, wnosząc o zmianę pkt. II zaskarżonego wyroku i uznanie za bezskuteczną przeciwko (...) sp z o.o. do kwoty 253.314 zł wobec powodów czynności prawnej to jest zawartej w formie aktu notarialnego nr (...) przed Notariuszem A. S. Umowy pożyczki, przeniesienia prawa użytkowania wieczystego oraz własności nieruchomości z dnia 23 października 2013 roku, mocą której (...)

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. przeniosła na (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą W. prawo użytkowania wieczystego działki gruntu położonej w miejscowości Ł. przy ul. (...) oznaczonej numerem (...), z obrębem (...), o obszarze 0,1204, dla której przy Sądzie Rejonowym w Świnoujściu, IX Zamięscowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w Kamieniu Pomorskim, prowadzona jest księga wieczysta o numerze (...), która to umowa została dokonana z pokrzywdzeniem W. W. (1) i M. W., którym przysługuje wierzytelność w kwocie 246.097,60 zł stwierdzona prawomocnym wyrokiem z dnia 29.05.2012 r. wydanym przez Sąd Okręgowy w Szczecinie w sprawie o sygnaturze akt I C 11/12 i zobowiązanie (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. do znoszenia egzekucji z wyżej wskazanej nieruchomości. Ponadto powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanej (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą W. na rzecz powodów solidarnie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, za obie instancje.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że w orzecznictwie i doktrynie istnieje spór co do kwestii tego, czy w powództwie wytoczonym na podstawie art. 527§1 k.c. i art. 531 § 2 k.c. legitymację bierną ma wyłącznie podmiot na rzecz którego osoba trzecia dokonała rozporządzenia czy też zarówno osoba trzecia jak i ten podmiot. Zdaniem skarżących powództwo może być skierowane zarówno przeciwko osobie trzeciej jak i przeciwko podmiotowi na którego rzecz nastąpiło dalsze rozporządzenie. Ponadto istnieją rozbieżności zarówno w doktrynie jak i orzecznictwie co do tego, której umowy bezskuteczność może być dochodzona w trybie art. 531 § 2 k.c. W związku z tym z ostrożności procesowej drugim punktem pozwu było uznanie za bezskuteczną wobec powodów umowy z dnia 23.10.2013 r. W efekcie w pkt. I pozwu o uznanie za bezskuteczną umowy z dnia 1 marca 2011 r. pozwani zostali zarówno (...) sp. z o.o. jak i (...) sp. z o.o. natomiast w pkt. II, z ostrożności procesowej wyłącznie (...) sp. z o.o. - o uznanie za bezskuteczną wobec powodów umowy z dnia 23.10.2013 r. Powyższe wynika z uzasadnienia pozwu, jednoznacznie wskazującego na okoliczności faktyczne stanowiące podstawę powództwa. Ma to znaczenie w zakresie wniosków złożonych w niniejszej apelacji.

W dalszej kolejności powodowie wskazali, że pozwana (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą W., złożyła odpowiedź na pozew, która wobec niezuzupełnienia braków formalnych, została przez Sąd zwrócona. Mimo iż zwrot pisma nastąpił przed wyznaczeniem rozprawy w niniejszej sprawie, strona pozwana nie podjęła żadnych dodatkowych kroków zmierzających do przedstawienia swojego stanowiska w sprawie i pozwalających na odniesienie się do nich przez stronę powodową. Sąd pouczył ją o treści art. 207 § 6 k.p.c. Pozwana miała więc niewątpliwie świadomość, o tym, iż Sąd pomija spóźnione twierdzenia i dowody. Co ważne wykluczenie twierdzeń i dowodów spóźnionych występuje z mocy ustawy, a nie na mocy decyzji sądu (sąd "pomija", a nie "może" pominać) Mając na uwadze fakt, iż twierdzenia pełnomocnika pozwanej wyrażone dopiero na rozprawie były powieleniem treści zawartej w zwróconym piśmie procesowym, strona pozwana powinna ponieść negatywne skutki w postaci pominięcia spóźnionych twierdzeń. Okoliczność ta wynika wprost z treści art. 207 § 6 k.p.c., który stanowi, że w razie ustalenia, że twierdzenie lub dowody przytoczono z opóźnieniem, sąd jest zobligowany co do zasady do ich pominięcia. W przedmiotowej sprawie, w sytuacji gdy twierdzenia podnoszone są przez pozwaną dopiero w trakcie rozprawy, pozwala na uznanie, iż zostały one podniesione z opóźnieniem. Podnoszone na rozprawie, twierdzenia pełnomocnika pozwanego, niewątpliwie dotyczyły okoliczności faktycznych, w związku z czym powinny zostać przez Sąd pominięte. Dotyczyły tego, że pozwana jest podmiotem zajmującym się profesjonalnie obrotem nieruchomościami i nie miała wiedzy o relacjach łączących dłużnika z (...) sp. z o.o. i z (...) sp. z o.o., także braku świadomości działania z pokrzywdzeniem wierzycieli oraz tego, że w wyniku czynności doszło do pokrzywdzenia wierzycieli, a także okoliczności związanych z ustaleniem wartości nieruchomości. W niniejszej sprawie doszło do sytuacji, w której bezczynność strony pozwanej nie przyniosła dla niej żadnych negatywnych skutków, mimo iż ze względu na fakt, iż stanowisko pozwanej zostało zaprezentowane dopiero na rozprawie, w sposób istotny zaburzyła ona równowagę stron postępowania. Trudno uznać, iż pozwana, zmuszona została do przedstawienia swojego stanowiska dopiero na rozprawie w związku z okolicznościami związanymi z dynamiką procesu. Niewątpliwie bowiem wynikało to jedynie z jej bierności, za które w związku z treścią art. 207 § 6 k.p.c. i art. 217 § 1 k.p.c. powinna ponieść ujemne konsekwencje procesowe, w postaci pominięcia przez Sąd jej spóźnionych twierdzeń. Co ważne w praktyce orzeczniczej istnieje domniemanie, iż twierdzenia i dowody są zgłoszone na czas, w sytuacji gdy znalazły się w odpowiedzi na pozew. Wielce wymowne jest przy tym, iż Sąd przyjmuje twierdzenia strony pozwanej złożone dopiero na rozprawie z naruszeniem zobowiązania wynikającego z art. 207 k.p.c., podczas gdy z treści uzasadnienia wynika, iż podniesione przez stronę

powodową twierdzenie o braku ekwiwalentności - stanowiące odpowiedź na ustne stanowisko pozwanej - uznane zostały przez Sąd za spóźnione. Powyższe w sposób oczywisty narusza zasady procesu, zasady dowodzenia oraz równowagę działania stron. Sąd winien pominąć twierdzenia i wnioski pozwanej spółki (...), jednak w przypadku uznania, iż pozwana ta ma możliwość ich złożenia na rozprawie, zasadnym było przyznanie powodowi prawa do zajęcia odpowiedniego stanowiska prawnego. Pamiętać należy, iż dla powodów ustne stanowisko pozwanej (...) było pierwszym stanowiskiem w sprawie. Tym samym jakiegokolwiek twierdzenia powodów w odpowiedzi nie mogą być uznane za spóźnione.

W ocenie strony powodowej Sąd Okręgowy w przedmiotowej sprawie, nie uwzględnił należytej wagi i znaczenia - niedoznanego wyjątku - pouczenia stron, o którym stanowi § 5 art. 207. Mianowicie, że zarządzając doręczenie pozwu, odpowiedzi na pozew lub złożenie dalszych pism przygotowawczych, przewodniczący albo sąd, jeżeli postanowił o złożeniu pism przygotowawczych w toku sprawy, pouczają strony o treści § 6. Odnosząc się do drugiego z podniesionych w niniejszej apelacji zarzutów zauważyć należy, iż całkowicie nieuzasadnione było także pominięcie wniosku dowodowego o zobowiązanie pozwanych do przedstawienia oryginałów umów, których dotyczą wnioski wskazane w punkcie 1 i 2 niniejszego powództwa. Brak rozstrzygnięcia w tym zakresie przez Sąd również stanowi naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na rozstrzygnięcie. Z treści przedmiotowych umów wynikało bowiem szereg okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie, w tym w szczególności warunku umowy, jej przedmiot, a także wartość. Fakty te niewątpliwie miały znaczenie dla oceny treści czynności i ich znaczenia dla uznania czynności za bezskuteczne względem powodów. Oczywiście Sąd z urzędu dopuścił dowód z akt księgi wieczystej, nie mniej dowód ten w ocenie powodów nie przeciwstawiał się dopuszczeniu dowodu ze wskazanych umów.

Uzasadniając zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. skarżący wskazali, że całkowicie bezpodstawne jest twierdzenie Sądu, iż w przedmiotowej sprawie brak jest podstaw dla uznania, iż pozwany (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. posiadał wiedzę o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności pierwotnego dłużnika za bezskuteczną względem powodów. Z dokumentów znajdujących się w aktach księgi wieczystej prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Kamieniu Pomorskim o numerze (...), wynika iż pozwana (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą W. miała wiedzę o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną. W dacie zawarcia przez obie pozwane spółki umowy pożyczki, przeniesienia prawa użytkowania wieczystego oraz własności nieruchomości, tj. 23 października 2013 roku pozwana (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą W. znała (lub zgodnie z domniemaniem jawności ksiąg wieczystych winna znać) treść księgi wieczystej, w tym wiedzę o wpisach roszczeń, między innymi roszczenia powodów, o zobowiązaniu do przeniesienia własności poszczególnych lokali znajdujących się w budynku. Domniemania wynikające z zasady jawności wpisów w księgach wieczystych oraz danych ujawnionych w Krajowym Rejestrze Sądowym odnoszą się generalnie do obrotu prawnego a przepisy regulujące ochronę wierzycieli przed czynnościami dłużnika dokonywanymi z pokrzywdzeniem wierzycieli nie zawierają regulacji, która w takich sprawach wyłączałaby stosowanie tych domniemań. Nie ma zatem przeszkód by sąd dokonując ustaleń faktycznych w takiej sprawie uwzględnił domniemania związane z jawnością wpisów w księgach wieczystych i Krajowym Rejestrze Sądowym. Sąd Okręgowy zupełnie bezpodstawnie pominął te okoliczności. Fakt, iż w momencie zawarcia kwestionowanych umów w księdze wieczystej znajdowały się wpisy dotyczące roszczeń, w tym roszczenia W. W. (1) o nabycie lokalu, potwierdza, iż (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością również wiedziała o okolicznościach, które uzasadniały uznanie czynności dłużnika (...) Spółka Jawna z siedzibą w W. z (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością za bezskuteczną. Zupełnie bezpodstawne jest twierdzenie Sądu, iż (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, nie miała świadomości pokrzywdzenia wierzycieli, w sytuacji gdy w treści działu III księgi wieczystej, której własność nabyła, w momencie zawarcia transakcji istniał wpis o roszczeniu nabycia lokalu numer (...) przysługującego W. i M. W.. Należyta ocena wagi tego wpisu pozwala na uznanie, iż strona powodowa w pełni wykazała, iż (...) Sp. z o.o. działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, tym bardziej, iż wpis ten widniał w dziale III księgi wieczystej na długo przed zawarciem przez niego transakcji - od kilku lat roszczenie nie zostało zrealizowane. Co ważne strona pozwana zupełnie nie kwestionowała faktu istnienia wpisów w księdze wieczystej. Nie bez znaczenia, w kontekście świadomości pokrzywdzenia wierzycieli, jest czas trwania w dziale III księgi wieczystej roszczenia powodów. Wpis roszczenia figurował bowiem w treści księgi wieczystej już od 2009 roku. W orzecznictwie

panuje zapatrywanie, że dla uznania czynności prawnej za bezskuteczną wystarczające jest ustalenie, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Wystarcza świadomość dłużnika, że czynność prawna przez niego dokonana może spowodować dla ogółu wierzycieli niemożność zaspokojenia się. Świadomość ta musi istnieć w chwili dokonania czynności prawnej. Natomiast zamiar pokrzywdzenia wierzyciela i zła wiara dłużnika nie jest konieczna dla objęcia wierzyciela ochroną na podstawie art. 527 k.c. i n. Ponadto w orzecznictwie wskazuje się, że do przyjęcia świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzycieli, o którą chodzi w art. 527 § 1 k.c. wystarczy, by dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności. Dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, gdy zdaje sobie sprawę (uświadamia sobie), że wskutek dokonania czynności prawnej z osobą trzecią może spowodować niemożność zaspokojenia się wierzycieli z jego majątku. Jednak samo pokrzywdzenie wierzycieli nie musi być zamiarem dłużnika - wystarczy, żeby dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności. Innymi słowy wystarczająca będzie u dłużnika świadomość możliwości wystąpienia pokrzywdzenia. Wskazuje się również, że dostateczną przesłanką przyjęcia działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli jest istnienie ogólnej świadomości co do tego, iż w wyniku podejmowanych czynności może on być niewypłacalny lub stan jego niewypłacalności może się powiększyć. Pozwany (...) sp. z o.o., jako podmiot „czwarty”, biorąc pod uwagę okoliczności związane - z istniejącymi w księdze wieczystej wpisami, w tym dotyczącym powodów, miał on świadomość działania z pokrzywdzeniem wierzycieli w przypadku kolejnego przeniesienia własności nieruchomości. Z pewnością bowiem miał świadomość istnienia licznych wierzycieli, a także działania z pokrzywdzeniem osób, których roszczenia o przeniesienie własności lokali wpisane były w księdze wieczystej. Trudno bowiem uznać, iż pozwana (...) sp. z o.o. jako profesjonalny podmiot funkcjonujący w obrocie gospodarczym, przy uwzględnieniu ogólnej dojrzałości, sprawności umysłowej i doświadczenia życiowego działających w jego imieniu osób nie miał wiedzy o istnieniu wszystkich przesłanek z art. 527 k.c. Sąd Okręgowy w treści uzasadnienia właściwie nie odniósł się do przedmiotowych kwestii, mimo iż zostały one przez powodów podniesione w pozwie, a skupił się głównie na okoliczności związanej z ekwiwalentnością świadczeń, a więc drugiej z przesłanek z art. 531 § 2 k.c. W ocenie strony powodowej, Sąd nie ocenił również w sposób właściwy faktu, że obie czynności związane z przeniesieniem własności nieruchomości, związane były ze zwolnieniem się podmiotu zbywającego od zobowiązania względem podmiotu nabywającego i w konsekwencji nie przyznał okoliczności tej należytej wagi. Nie jest bowiem sytuacją typową, że dwa podmioty zajmujące się sprzedażą mieszkań udzielają między sobą pożyczki, które jednocześnie są związane z przeniesieniem własności nieruchomości. Konieczne jest w tym zakresie dokonanie właściwej oceny treści umowy pożyczki, przeniesienia prawa użytkowania wieczystego oraz własności nieruchomości i pełnomocnictwo przed wszczęciem postępowania w sprawie uznania czynności prawnej za bezskuteczną z dnia 23 października 2013 roku, zawartej pomiędzy (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. i (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą W., a także zestawienie jej z treścią umowy przeniesienia własności nieruchomości w trybie art. 453 kodeksu cywilnego z dnia 01 marca 2011 roku zawartej pomiędzy (...) Spółką Jawną z siedzibą w W., a (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.. Ponadto doszło do udzielania pożyczki pomiędzy podmiotami, których charakter działalności nie jest związany z działalnością kredytową. Do okoliczności tej Sąd również zupełnie się nie odniósł. W zakresie zasad wiedzy i doświadczenia życiowego nie jest możliwe, że w sytuacji udzielania pożyczki, udzielający jej nie interesuje się uprzednio sytuacją finansową i wszelkimi okolicznościami dotyczącymi podmiotu któremu jej udziela, a które mogą mieć znaczenie dla późniejszej jej spłaty. Skarżący dodali, że w doktrynie istnieje spór czy domniemania z art. 527 k.c. można zastosować, jeżeli dotyczą one nie osoby trzeciej, o której mówi ten przepis, a jej następcy (osoby "czwarta"). Zdaniem strony powodowej nieuzasadnione jest również twierdzenie Sądu, iż dla rozstrzygnięcia bez znaczenia jest kwestia pozostawania w stałych stosunkach gospodarczych. Nie należy do typowych sytuacji, gdy jeden podmiot zajmujący się sprzedażą mieszkań udziela drugiemu takiemu podmiotowi pożyczki. Zawarcie takiej transakcji może wskazywać na powiązania gospodarcze obu podmiotów, stąd przyjęcie prawdopodobieństwa stałych relacji gospodarczych, jest w danym przypadku uzasadnione i nie narusza art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 243 k.p.c. W zakresie świadomości pozwanej (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą W. strona powodowa zwróciła uwagę, że charakter zawartych umów, na podstawie których doszło do przeniesienia własności nieruchomości, powoduje, iż miała ona wiedzę, że czynność dłużnika była podjęta z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela. Obie bowiem umowy zostały zawarte w celu zwolnienia z długu. Na podstawie umowy z dnia 23 października 2013 roku zawartej pomiędzy (...) Sp. z o.o., (...) Sp. z o.o., ta druga udzieliła pierwszej pożyczki w kwocie 500.000 zł do dnia 31 października 2013 roku, a więc na 7 dni. Stanowiła ona umowę pożyczki, zabezpieczeniem której było przewłaszczenie nieruchomości.

Zgodnie z uregulowaniami kodeksowymi własność nieruchomości nie może być przeniesiona pod warunkiem ani z zastrzeżeniem terminu. Aby więc umowa przewłaszczenia nieruchomości na zabezpieczenie była zgodna z powyższą regułą i ważna, musi ona bezwarunkowo przenosić własność na wierzyciela. Takie przeniesienie własności może być połączone z ustanowieniem określonego prawa do korzystania z nieruchomości przez dłużnika w czasie trwania zabezpieczenia, oraz z umownym ograniczeniem tego korzystania przez wierzyciela. Odnośnie przeniesienia własności z powrotem na dłużnika nie jest możliwy „automatyczny” powrót własności nieruchomości do dłużnika, z chwilą spłaty zadłużenia, na zabezpieczenie którego dokonano przewłaszczenia. Wierzyciel może natomiast zobowiązać się, że zwrotnie przeniesie na dłużnika własność nieruchomości po spłacie zadłużenia. Wówczas konieczne jest jednak zawarcie odrębnej umowy, przenoszącej bezwarunkowo własność nieruchomości z powrotem na dłużnika. Przyjmuje się przy tym, że dłużnik który spłacił dług, może żądać zwrotnego przeniesienia własności na drodze sądowej (wówczas wyrok sądu zastępuje dokonanie zwrotnego przeniesienia własności przez wierzyciela, który się od tego uchyla). To od aktywności przenoszącej własność nieruchomości zależy czy jej własność do niej powróci. W sytuacji gdy stwierdzone zostało, iż (...) sp. z o.o. (pierwotnie (...) Sp. z o.o.) działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli trudno uznać, aby zależało jej na tym aby nieruchomość ta do niej powróciła. Wszelkie więc okoliczności związane z faktem zawarcia tej umowy, m.in. jej wartość, podstawa, termin i wzajemne zobowiązania dowodzą, iż w rzeczywistości jedyną jej podstawą było dążenie do pokrzywdzenia powodów jako wierzycieli. Gdyby było inaczej wystarczające byłoby ustanowienie innego zabezpieczenia spłaty pożyczki, nie zaś przewłaszczenie nieruchomości. Dodatkowo skarżący podnieśli, że okoliczność istnienia świadomości pokrzywdzenia wierzycieli, po stronie pozwanej (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą W., wynika również z dokonania zestawienia wartości nieruchomości będącej przedmiotem wskazywanych czynności prawnych oraz wartości za jakie nieruchomość ta została nabyta, kolejno przez oba podmioty. Takie zestawienie pozwala na uznanie, iż były to umowy zawarte jedynie w celu udaremnienia zaspokojenia się wierzycieli. Rozporządzenie dłużnika jest nieodpłatne w rozumieniu art. 531 § 2 k.c., jeżeli w jego wyniku osoba trzecia uzyskuje korzyść majątkową bezpłatnie. W literaturze podkreśla się, że nieodpłatność, o której mowa w komentowanym przepisie, należy rozumieć szeroko, nie ograniczając jej tylko do umowy darowizny. Korzyścią majątkową uzyskaną nieodpłatnie jest każda korzyść, w zamian za którą osoba trzecia nie spełniła ani nie zobowiązała się spełnić jakiegokolwiek ekwiwalentnego świadczenia w ramach jakiegokolwiek stosunku prawnego. Wprawdzie zgodzić należy się z twierdzeniem Sądu, iż dla ustalenia wartości nieruchomości w niniejszym postępowaniu nie można mechanicznie zestawiać wartości ustalanych na podstawie doświadczenia życiowego i wysokości obciążeń. Elementarnej doświadczenie życiowe, będące jedną z podstaw ocen sędziowskich, pozwala jednak na uznanie, iż w niniejszej sprawie miał miejsce brak ekwiwalentności świadczeń.

W dalszej kolejności skarżący wskazali, że bezpośrednie wystąpienie przeciwko dalszej osobie trzeciej z powództwem lub zarzutem może być skuteczne tylko wtedy, gdy (w wypadku rozporządzenia odpłatnego) osoba ta była w złej wierze, tj. wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo w sytuacji gdy rozporządzenie było nieodpłatne. Wiedza o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną - to rzeczywista (pozytywna) wiedza co do tego, że dłużnik podjął czynność prawną, w wyniku której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową z pokrzywdzeniem swych wierzycieli. Do oceny wiedzy nabywcy właściwa jest chwila uzyskania przez niego korzyści majątkowej na skutek rozporządzenia przez osobę trzecią. Nabywca, o jakim mowa w art. 531 § 2 k.c. powinien dysponować wiedzą rzeczywistą, ale na pewnym poziomie ogólności. Wiedza ta musi być jedynie rzeczywista i powinna dotyczyć okoliczności zbycia osobie trzeciej określonego składnika swojego majątku, istnienia zobowiązania dłużnika względem wierzycieli oraz faktu, że zbycie składnika majątku krzywdziło tych wierzycieli. Okoliczności te wynikały z treści księgi wieczystej dotyczącej nieruchomości, co zostało już podniesione powyżej, w związku z czym pozwana (...) sp. z o.o. wiedzę taką posiadała.

W zakresie uznania przez Sad Okręgowy, iż przedmiotem skargi powodów nie mogła być czynność polegająca na dalszym rozporządzeniu nieruchomością, a jedynie pierwotna czynność dokonana pomiędzy dłużnikiem a osobą trzecią skarżący wskazali, że obok linii orzeczniczej powołanej przez Sąd jest druga, zupełnie odmienna. Skutkiem uznania za bezskuteczną czynności dłużnika, wierzyciel, względem którego czynność prawna dłużnika (nie innej osoby) została uznana za bezskuteczną, może z pierwszeństwem przed wierzycielami osoby trzeciej dochodzić zaspokojenia z przedmiotów majątkowych, które wskutek czynności uznanej za bezskuteczną wyszły z majątku

dłużnika albo do niego nie weszły (art. 532 k.c.). Osoba trzecia na podstawie wskazanego wyżej przepisu w konsekwencji ubezwłasnowolnienia czynności dłużnika obowiązana jest do znoszenia egzekucji prowadzonej przez wierzyciela z określonego przedmiotu majątkowego, który wszedł do jej majątku kosztem majątku dłużnika. Sytuacja wierzyciela komplikuje się, gdy - jak w niniejszej sprawie - osoba trzecia wyzbędzie się korzyści nabytej od dłużnika na rzecz kolejnej osoby. Osoba ta staje jej następcą pod tytułem szczególnym. W takiej sytuacji wyrok uzyskany przeciwko osobie trzeciej nie stanowiłby tytułu umożliwiającego prowadzenia egzekucji z rzeczy, która wyszła z majątku dłużnika przeciwko jego następcy. Analiza art. 531 k.c. pozwala na uznanie, że wolą ustawodawcy było, aby w postępowaniu ze skargi pauliańskiej pozwaną była zawsze osoba bezpośrednio zainteresowana, w której władaniu znajduje się mienie zbyte przez dłużnika. W przypadku zbycia przez osobę trzecią rzeczy koniecznym (dla celów egzekucji) jest uzyskanie wyroków uznających za bezskuteczne czynności prawnych zarówno dłużnika jak i osoby trzeciej. Pogląd ten jest nadal aktualny o czym świadczy fakt jego występowania w doktrynie i orzecznictwie. Przedmiotem skargi powodów mogła więc być czynność prawna w postaci zawartej w formie aktu notarialnego nr (...) przed Notariuszem A. S. umowy pożyczki, przeniesienia prawa użytkowania wieczystego oraz własności nieruchomości i pełnomocnictwo przed wszczęciem postępowania w sprawie uznania czynności prawnej za bezskuteczną z dnia 23 października 2013 roku, zawarta pomiędzy (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W., a (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą W..

Pozwana (...) sp. z o.o. w W. w piśmie procesowym z dnia 7 kwietnia 2015 r. wniosła o oddalenie apelacji powodów w całości oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwana (...) sp. z o.o. w W. w piśmie procesowym z dnia 16 kwietnia 2015 r. wniosła o odrzucenie apelacji powodów, ewentualnie jej oddalenie w całości oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powodów okazała się zasadna. Wstępnie zaznaczenia wymaga, że Sąd I instancji w sposób prawidłowy zgromadził w sprawie materiał dowodowy, a następnie w sposób niewadliwy dokonał jego oceny. W konsekwencji ustalił stan faktyczny, odpowiadający treści tych dowodów. Tym samym Sąd Apelacyjny przyjął go za własny. W sytuacji bowiem, gdy sąd odwoławczy orzeka na podstawie materiału zgromadzonego w postępowaniu w pierwszej instancji nie musi powtarzać dokonanych ustaleń, gdyż wystarczy stwierdzenie, że przyjmuje je za własne (por. np. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 1935 r., C III 680/34. Zb. Urz. 1936, poz. 379, z dnia 14 lutego 1938 r., C II 21172/37 Przegląd Sądowy 1938, poz. 380 i z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98, OSNC 1999, nr 4, poz. 83). Jak jednolicie wskazuje się w judykaturze, obowiązek rozpoznania sprawy w granicach apelacji (art. 378 § 1 k.p.c.), oznacza związanie sądu odwoławczego zarzutami prawa procesowego (tak Sąd Najwyższy min. w uchwale z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07), za wyjątkiem oczywiście tego rodzaju naruszeń, które skutkują nieważnością postępowania. Sąd Apelacyjny nie dostrzegł ich wystąpienia w niniejszej sprawie.

Przed przystąpieniem do omówienia apelacji powodów odnieść się należało do podniesionych przez pozwaną (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w W. w piśmie procesowym z dnia 16 kwietnia 2015 r. stanowiącym odpowiedź na apelację twierdzeń odnośnie zaistnienia w okolicznościach niniejszej sprawy podstaw do częściowego jej odrzucenia, a mianowicie w zakresie pkt. I zaskarżonego wyroku. Stanowisko takie okazało się niezasadne. Uwzględnić bowiem należy zakres zarówno przedmiotowy, jak i podmiotowy wniesionego pozwu. Jego analiza prowadzi do wniosku, że przedmiotem żądania uznania za bezskuteczne powodowie uczynili zarówno umowę z dnia 1 marca 2011 r., jak i umowę z dnia 23 października 2013 r. Jednocześnie tak ukształtowane powództwo skierowane zostało przeciwko obu pozwanym spółkom. Powodowie w żadnym miejscu pozwu nie sprecyzowali, która z pozwanych jest legitymowana biernie w zakresie poszczególnych żądań. Prowadziło to do wniosku, że skarżący domagali się uznania za bezskuteczne obu umów, przy czym każde z żądań kierowane było przeciwko obu pozwanym, oczywiście niezależnie od prawidłowości takiego stanowiska. Z kolei analiza uzasadnienia zapadłego w sprawie rozstrzygnięcia prowadzi do wniosku, że Sąd I instancji oddalił w całości powództwo skierowane przeciwko pozwanej (...) spółce z ograniczoną

odpowiedzialnością w W. z uwagi na brak wykazania przesłanek określonych w art. 531 § 2 k.c., a ponadto wobec uznania, że przedmiotem żądania skierowanego przeciwko osobie czwartej mogła być wyłącznie czynność prawna dokonana przez dłużnika z osobą trzecią. Tym samym brak podstaw do uznania, jak sugeruje to pozwana (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W., że żądanie pozwu zostało uwzględnione z uwagi na ustalenie bezskuteczności umowy z dnia 1 marca 2011 r., co miałyby pozbawiać skarżących interesu prawnego w zaskarżeniu wyroku w tej części. Nie sposób też uznać, że sprawa w tej części znajdowała się w toku z uwagi na wniesiony przez powyższą spółkę sprzeciw. Ten co oczywiste nie odnosił się do tej części wyroku, w której powództwo zostało oddalone. Z tych samych względów za niezasadne uznać należało stanowisko pozwanej (...) sp. z o.o. w W. zawarte w jej odpowiedzi na pozew, które odnosiło się do wyjścia przez skarżących ponad żądanie. Zawarte w jej części postulatywnej określenie osoby trzeciej oraz czwartej w żadnym razie nie stanowiło niedopuszczalnej na tym etapie postępowania modyfikacji żądania. Podobnie zawarte w niej zapisy dotyczące obowiązku znoszenia egzekucji nie stanowią rozszerzenia żądania, a jedynie stanowią przytoczenie wynikających wprost z ustawy konsekwencji uznania czynności prawnej za bezskuteczną.

Odnosząc się do samej apelacji powodów w pierwszym rzędzie omówiony zostanie zawarty w niej zarzut naruszenia prawa materialnego, a konkretnie art. 351 § 2 k.c. pomimo, że skarżący podnieśli również zarzuty naruszenia prawa procesowego. Ocena bowiem w tym zakresie czyniła faktycznie bezprzedmiotowym odnoszenie się do tych zarzutów.

W ocenie Sądu Apelacyjnego powodowie sprostali ciężącemu na nich na podstawie art. 6 k.c. obowiązkowi wykazania przesłanek stosowania wspomnianej wyżej regulacji art. 531 § 2 k.c. Zgodnie z treścią art. 531 § 1 k.c., uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli następuje w drodze powództwa lub zarzutu przeciwko osobie trzeciej, która wskutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową.

Jednocześnie § 2. tego przepisu stanowi, że w wypadku gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne.

Materialnoprawnymi przesłankami uznania za bezskuteczną względem powoda czynności prawnej dłużnika w sprawach objętych hipotezą art. 531 § 1 k.c. są, zgodnie z art. 527 § 1 k.c.: przysługiwanie powodowi określonej zaskarżalnej wierzytelności pieniężnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2012 r., II CSK 96/12), dokonanie przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli czynności prawnej, wskutek której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2012 r., II CSK 548/11), działanie przez dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 2009 r., V CSK 77/07), wiedza osoby trzeciej lub możliwość dowiedzenia się przez osobę trzecią przy zachowaniu należytej staranności o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2002 r., V CKN 1446/00). Ciężar dowodu tych przesłanek spoczywa, zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 6 k.c., na wierzycielu wytaczającym powództwo pauliańskie. Jednakże w pewnych sytuacjach ustawa ułatwia powodowi wykazanie tych przesłanek. Według art. 529 k.c., jeżeli w chwili darowizny dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się, iż działał on ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli; to samo dotyczy wypadku, gdy dłużnik stał się niewypłacalny wskutek dokonania darowizny. Jeżeli zaś wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli korzyść majątkową uzyskała osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, stosownie do art. 527 § 3 k.c., że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Poza tym w myśl art. 528 k.c., jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Podkreślenia w tym miejscu wymaga, że bez znaczenia dla zasadności uznania za bezskuteczną czynności prawnej jest okoliczność, że zaskarżona czynność została dokonana na podstawie przepisu art. 453 k.c. tj. jako *datio in solutum*. Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 12 grudnia 2001 r. (sygn. akt III CKN 496/00, LEX nr 53130) i z dnia 23 lipca 2003 r. (sygn. akt II CKN 299/01, LEX nr 121702) nie miał wątpliwości, że żądanie uznania czynności prawnej za

bezsukteczną może także dotyczyć czynności prawnej dokonanej pomiędzy dłużnikiem, a osobą trzecią, na mocy której dłużnik zamiast spełnienia wobec osoby trzeciej świadczenia w sposób odpowiadający treści zobowiązania spełnia inne świadczenie, w szczególności gdy przenosi na osobę trzecią własność rzeczy lub prawa zamiast zapłaty sumy pieniężnej. Sąd Najwyższy podkreślił, że "czynność prawna dłużnika będąca wykonaniem zobowiązania nie jest co do zasady objęta zakresem skargi pauliańskiej, nie ma zatem co do zasady podstaw do zaskarżenia takiej czynności dokonanej przed dłużnika z jednym tylko z wierzycieli, dłużnik bowiem ma obowiązek spełnić świadczenie, a w razie wielości wierzycieli ma prawo dokonać swobodnego wyboru wierzyciela, którego spłaci i z tego tytułu nie można czynić mu zarzutu, że pokrzywdził pozostałych. W niektórych jednak sytuacjach należy uznać, że spełnienie świadczenia i zaspokojenie tylko jednego z wierzycieli odpowiada przesłankom z art. 527 k.c. Ma to miejsce m.in. wtedy, gdy dłużnik, zamiast spełnienia świadczenia w sposób odpowiadający treści zobowiązania, spełnia inne świadczenie, w szczególności gdy przenosi na wierzyciela własność rzeczy lub prawa zamiast zapłaty sumy pieniężnej, w takim bowiem wypadku pozbawia pozostałych wierzycieli możliwości zaspokojenia się ze składnika majątkowego, który byłby dla nich dostępny, gdyby nie takie zaspokojenie jednego z wierzycieli, co stanowi niewątpliwie jego uprzywilejowanie kosztem pozostałych (patrz też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2005 r., sygn. akt II CK 225/05, LEX nr 369449, wyrok Sądu Najwyższego z dnia z dnia 13 kwietnia 2012 r., sygn. akt III CSK 214/11, OSNC 2012/11/134).

W sprawach, których dotyczy art. 531 § 2 k.c., jak słusznie wskazał Sąd I instancji, zakres materialnoprawnych przesłanek uznania czynności prawnej za bezsukteczną względem powoda ze skutkiem przewidzianym w art. 532 k.c. jest co do zasady szerszy. Uwzględnienie powództwa zaskarżającego czynność prawną, którą osoba trzecia rozporządziła korzyścią uzyskaną od dłużnika na rzecz kolejnej osoby, zależy w pierwszej kolejności od wykazania wynikających z art. 527 § 1 k.c., a wskazanych wyżej przesłanek uzasadniających uznanie bezsukteczności czynności prawnej dłużnika przysparzającej korzyść osobie trzeciej. Ustalenie przesłanek warunkujących ubezsuktecznienie czynności prawnej dłużnika dokonanej z osobą trzecią stanowi konieczny warunek orzeczenia o bezsukteczności wobec powoda czynności prawnej, którą osoba trzecia rozporządziła korzyścią uzyskaną od dłużnika na rzecz kolejnej osoby (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2006 r., sygn. akt V CSK 330/06, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2013 r., sygn. akt IV CSK 222/13, LEX nr 1433725). Ponadto art. 531 § 2 k.c. uzależnia uwzględnienie powództwa pauliańskiego zaskarżającego czynność prawną, którą osoba trzecia rozporządziła korzyścią uzyskaną od dłużnika na rzecz kolejnej osoby, od tego, aby ta osoba wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezsukteczną, a więc o przesłankach określonych w art. 527 § 1 k.c. Przesłanka ta jednak nie musi zostać wykazana w sytuacji, gdy czynność prawna miała charakter nieodpłatny.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, czynność rozporządzająca korzyścią miała taki właśnie charakter. Nie ulega wątpliwości, że wskutek czynności prawnej z dnia 23 października 2013 r. doszło do przysporzenia w majątku nabywcy (pożyczkodawcy). (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. przeniosła bowiem na pozwaną (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w W. prawo użytkowania wieczystego działki gruntu położonej w Ł. przy ulicy (...) oznaczonej numerem (...) wraz z własnością znajdującego się na niej budynku. Co jednak najistotniejsze, z punktu widzenia rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, w tym samym akcie notarialnym powyższe spółki zawarły umowę pożyczki. (...) sp. z o.o. w W. udzieliła (...) pożyczki w kwocie 500.000 zł, przy czym strony tej umowy postanowiły, że zwrot pożyczonej kwoty nastąpi w dniu 31 października 2013 r. Same natomiast przeniesienie prawa użytkowania wieczystego oraz własności nastąpiło, zgodnie z § 5 umowy celem zabezpieczenia spłaty powyższej pożyczki. Jednocześnie w § 6 umowy znalazł się zapis, zgodnie z którym pozwana (...) sp. z o.o. w W. zobowiązała się do powrotnego przeniesienia prawa użytkowania wieczystego i własności po dokonaniu przez (...) sp. z o.o. w W. spłaty całej pożyczki wraz z odsetkami, tj. kwoty 501.095 zł. Zabezpieczający cel tego przysporzenia (causa cavendi) przesądza w ocenie Sądu Apelacyjnego o nieodpłatnym charakterze przeniesienia prawa użytkowania wieczystego i własności. Nie wystąpiła w takiej bowiem sytuacji na pewno causa donandi. Jak podkreślił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 września 2015 r. (sygn. akt V CSK 667/14, LEX nr 1796880), większość czynności fiducjarnych, dokonywanych w celu zabezpieczenia określonej wierzytelności (np. przewłaszczenie fiducjarne ruchomości, cesja fiducyjna) stanowią właśnie czynności nieodpłatne, które tworzą dla beneficjenta rozporządzenia (wierzyciela) stan zabezpieczenia spowodowany czasowym nabyciem prawa. Podstawowe znaczenie ma tu treść odpowiedniego pactum fiduciae (art. 65 k.c.). Dopiero potrzeba uruchomienia zabezpieczenia w postaci tymczasowego przewłaszczenia (np.

w postaci definitywnego nabycia własności nieruchomości przez wierzyciela i spowodowanie tym samym umorzenia zabezpieczonej wierzytelności) może prowadzić do oceny, że nastąpił definitywny, odpłatny (i z reguły - ekwiwalentny) transfer nieruchomości na rzecz wierzyciela. Ryzyko definitywnej utraty przewłaszczonej nieodpłatnie nieruchomości przez przewłaszczającego (dłużnika) w razie niewywiązania się z zadłużenia stanowi zasadniczy element stworzonego stanu zabezpieczenia. W okolicznościach niniejszej sprawy nie zostały zaofiarowane dowody, z których wynikałoby, że wskazany wyżej stan zabezpieczenia ustał. Nie były bowiem ani podnoszone twierdzenia, ani tym bardziej przedstawiane dowody, z których wynikałoby, że doszło do spłaty udzielonej pożyczki i to w całości oraz w dniu określonym w umowie z dnia 23 października 2013 r. Zresztą w takiej sytuacji pozwana (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w § 6 umowy zobowiązała się do powrotnego przeniesienia prawa użytkowania wieczystego gruntu i własności budynku w przypadku spłaty całej pożyczki wraz z odsetkami. Przeniesienie takie nie miało miejsca. Należy przy tym zaznaczyć, że dla oceny odpłatnego lub nieodpłatnego charakteru kwestionowanej czynności prawnej, obejmującej rozporządzenie nieruchomością, istotne znaczenie miał czas jej dokonania, tj. data ustanowienia zabezpieczenia. W wyroku z dnia 11 lipca 2014 r. (sygn. akt III CSK 247/13, LEX nr 1504842) Sąd Najwyższy wskazał, że nie do przyjęcia jest szeroka formuła "ekwiwalentu" za roszczenie o zapłatę w przyszłości części ceny. Nawet przy przyjęciu, że przy interpretacji art. 527 § 2 k.c. nie chodzi o ekwiwalentność świadczeń w rozumieniu przewidzianym w art. 487 § 2 k.c., ale o określoną, ogólniejszą odpłatność, to taka odpłatność powinna prowadzić do rzeczywistego przysporzenia także w majątku dłużnika, np. w postaci ceny sprzedaży, a nie tylko polegać na pojawieniu się roszczenia o zapłatę ceny w przyszłości. Nie można mówić zatem o ekwiwalentności w rozumieniu art. 527 § 2 k.c., gdy wspomniane, realne przysporzenie pojawia się jedynie w majątku kontrahenta czynności fraudacyjnej.

Nieodpłatny charakter przewłaszczenia nieruchomości nie zwalniał oczywiście powodów od wykazania zasadniczych (podstawowych) przesłanek skargi przewidzianych w art. 527 k.c., natomiast zwalniał ich od wykazania wiedzy pozwanej (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. o takich przesłankach (patrz też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2013 r., sygn. akt IV CSK 222/13). W niniejszej sprawie kwestia zawarcia pomiędzy dłużnikiem a osobą trzecią umowy z dnia 1 marca 2011 r. w warunkach bezskuteczności została przesądzona w prawomocnym wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 25 lutego 2016 r., który uwzględnił żądanie powodów w tym zakresie. Oznacza to, że powodowie wykazali zarówno przesłanki stosowania art. 527 § 1 k.c., jak i nieodpłatny charakter czynności, której uznania za bezskuteczną się domagali. Tym samym odmiennie, niż uznał to Sąd I instancji, należało ustalić, że spełnione zostały z kolei przesłanki stosowania art. 531 § 2 k.c.

Ustalenie nieodpłatnego charakteru umowy z dnia 23 października 2013 r. czyniło natomiast zbędnym odnoszenie się do tej części zarzutów zawartych w apelacji powodów, które dotyczyły kwestii zarówno wiedzy pozwanej (...) sp. z o.o. w W. o istnieniu przesłanek stosowania art. 527 § 1 k.c. w stosunku do umowy zawartej pomiędzy dłużnikiem a osobą trzecią, jak i kwestii ekwiwalentności ceny określonej w umowie z dnia 23 października 2013 r., która w ocenie powodów skutkowałą uznaniem, że jest to czynność nieodpłatna. Dla porządku i jedynie marginalnie Sąd Apelacyjny się do nich jednak odniesie.

Podzielić należało w pierwszej kolejności stanowisko Sadu I instancji, zgodnie z którym nie jest uprawnione zawężanie pojęcia nieodpłatności czynności prawnej wyłącznie do umów darowizny. W orzecznictwie przyjęto, że przez pojęcie odpłatności w rozumieniu przepisów o skardze pauliańskiej należy rozumieć w zasadzie pełny ekwiwalent korzyści majątkowej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2014 r., sygn. akt III CSK 247/13, LEX nr 1504842, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2011 r., sygn. akt IV CSK 624/10, OSNC-ZD 2012, nr D, poz. 75, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 sierpnia 2006 r., IV CSK 83/06, nie publ., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2011 r., sygn. akt IV CSK 39/11, OSNC-ZD 2012, nr D, poz. 90). Podkreśla się, że szerokie rozumienie ekwiwalentności świadczenia przy interpretacji stanu powiększenia niewypłacalności dłużnika w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. w sposób zasadniczy osłabia prawną efektywność skargi pauliańskiej jako środka ochrony wierzycieli. Oceny w tym zakresie należy dokonać przy tym według kryteriów obiektywnych.

Rację ma Sąd I instancji wskazując z jednej strony, że przepis art. 531 § 2 k.c. nie ustanawia w tym zakresie jakiegokolwiek domniemania, a z drugiej strony, że nieekwiwalentności świadczeń wynikających z umowy z dnia 23 października 2013 r. powodowie w toku procesu nie wykazali. Rzeczywiście bowiem ograniczyli się wyłącznie

do podniesienia twierdzeń w tym zakresie. W żadnym natomiast przypadku, w okolicznościach niniejszej sprawy, wniosku takiego nie sposób wyprowadzać z prostego porównania wartości nieruchomości określonej na dzień 27 sierpnia 2007 r. na kwotę 488.000 zł z wartością nieruchomości wskazywaną w dacie zawierania zaskarżonej czynności prawnej, tym bardziej, że czynność ta miała charakter zabezpieczający, a więc nie sposób jej w prosty sposób odnieść do umowy sprzedaży i określonej w takiej umowie ceny. Punktem wyjścia winna być niewątpliwie wysokość wierzytelności. To bowiem dla zabezpieczenia jej spłaty doszło do przeniesienia prawa użytkowania wieczystego gruntu i własności znajdującego się na niej budynku. Ocena ekwiwalentności tak rozumianych świadczeń wymagała natomiast wiadomości specjalnych. Strona powodowa nie złożyła jednak wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego celem wykazania tej okoliczności, a powinności w tym względzie, co już omówiono, spoczywały na niej. Co więcej powódowie nie zaoferowali jakiegokolwiek innego materiału dowodowego, który pozwalał na weryfikację ich stanowiska odnośnie nieekwiwalentności świadczeń obu stron umowy. Zasadnie przy tym Sąd I instancji zwrócił uwagę na okoliczności związane z widniejącymi na dzień zawierania zaskarżonej czynności wpisami w dziale III i IV księgi wieczystej prowadzonej dla nieruchomości nią objętej. O ile w dacie nabycia nieruchomości dłużnika brak było we wskazanych działach jakichkolwiek wpisów, o tyle na dzień 23 października 2013 r. w dziale III księgi wieczystej ujawnione były roszczenia osób fizycznych i prawnych o nabycie lokali, a nadto wnioski o wpis ostrzeżenia o wszczęciu egzekucji w sprawie Km 3495/10. Co jednak istotniejsze, w dziale IV wpisane zostały hipoteki na łączną kwotę około 7.000.000 zł. W tych okolicznościach rację ma Sąd Okręgowy wskazując, że wartość nieruchomości musiała być obniżona w stosunku do wartości rynkowej nieruchomości bez jakichkolwiek obciążeń. Obciążenie nieruchomości hipoteką, zwłaszcza gdy obciążenie to jest znaczne, wpływa niewątpliwie w sposób istotny na wartość nieruchomości w obrocie, co może pociągać za sobą skutki określone w art. 531 § 2 k.c. takie, jak w przypadku umowy nieodpłatnej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2013 r., sygn. akt II CSK 414/12, LEX nr 1324264).

Reasumując stwierdzić więc należy, że prawidłowo Sąd I instancji uznał, iż powódowie nie sprostali obowiązkowi wykazania nieodpłatnego charakteru czynności rozporządzającej uzyskaną przez osobę trzecią korzyścią, utożsamianego z nieekwiwalentnością świadczeń w niej określonych. Jak jednak wyżej przedstawiono skutek tego rodzaju wiązać należało z samym charakterem zawartej umowy.

Zasadne okazały się natomiast zarzuty powodów dotyczące naruszenia regulacji art. 531 § 2 k.c., poprzez ustalenie braku wiedzy osoby „czwartej” o przesłankach zastosowania art. 527 § 1 k.c. w odniesieniu do umowy z dnia 1 marca 2011 r. Zgodzić się należy z Sądem I instancji, że chodzi tutaj o wiedzę rzeczywistą, co oznacza, że sama możliwość dowiedzenia się przy dołożeniu należytej staranności nie jest w tym względzie wystarczająca (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2002 r., sygn. akt V CKN 1446/00). Wiedza musi przy tym dotyczyć wszystkich okoliczności uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną. Osoba dokonująca czynności może mieć bowiem wiedzę o istnieniu i wysokości wierzytelności wierzyciela wobec dłużnika, ale może nie wiedzieć, że czynność dłużnika była podjęta z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2010 r., sygn. akt II CSK 545/09, LEX nr 602684). Wyrażane są zresztą również poglądy zgodnie z którymi ze względu na to, że akcja pauliańska stanowi sankcję wymierzoną przeciwko nagannym zachowaniom dłużnika i osób działających w powiązaniu z nim na niekorzyść wierzycieli w ogóle, nie jest tu wymagana, w razie niemożności zaspokojenia się przez powoda z majątku dłużnika, wiedza następcy prawnego osoby trzeciej o przysługiwaniu powodowi określonej zaskarżalnej wierzytelności. Wystarcza jego wiedza o tym, że osoba trzecia wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła wiedzieć, że dłużnik dokonując przysporzenia na jej rzecz miał rozeznanie, iż czynność ta może spowodować niemożność zaspokojenia się z jego majątku przez wierzycieli w ogóle; w przypadku zaś odpłatnego nabycia przez następcę prawnego osoby trzeciej korzyści, którą osoba ta uzyskała od dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli bezpłatnie (art. 528 k.c.) wystarcza wiedza następcy prawnego o bezpłatnym uzyskaniu tej korzyści przez osobę trzecią od dłużnika.

Ciężar dowodu wymaganej przez art. 531 § 2 k.c. wiedzy o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną spoczywał, jak wcześniej wskazano, stosownie do art. 6 k.c. ponownie na powodach. Należy przy tym zaznaczyć, że w przypadkach, w których w odniesieniu do ubezskutecznienia czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z osobą trzecią znajdują zastosowanie domniemania ziszczenia się określonych przesłanek, oznacza

to powinność udowodnienia wiedzy o podstawie domniemania danej przesłanki. W takich przypadkach rzeczą pozwanego kontrahenta osoby trzeciej będzie obalenie domniemania ziszczenia się tej przesłanki.

W niniejszej sprawie Sąd I instancji w pisemnych motywach wydanego rozstrzygnięcia faktycznie ograniczył się do przywołania poglądów doktryny oraz wskazania, że powodowie nie sprostali obowiązkowi dowodowemu w zakresie wykazania wiedzy osoby „czwartej” o przesłankach stosowania art. 527 § 1 k.c. Jak z powyższego wynika, co słusznie podnieśli skarżący, Sąd zaniechał oceny podnoszonych przez nich okoliczności związanych z treścią wpisów w księdze wieczystej prowadzonej dla nieruchomości objętej żądaniemi, na wiedzę co do istnienia roszczenia powodów, na profesjonalny charakter obu pozwanych spółek i związaną z tym świadomość skutków podejmowanych czynności, na charakter czynności prawnych związanych ze zwolnieniem drugiego podmiotu z długu, na okoliczności związane z udzieleniem pożyczek i terminem ich zwrotu, na zabezpieczający charakter drugiego przeniesienia użytkowania wieczystego i prawa własności.

Nie ulega wątpliwości, że pozwana (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością posiadała wiedzę o istnieniu wierzytelności powodów, podobnie jak osoba trzecia. Okoliczność ta wprost wynika z działu III księgi wieczystej, w której istniał wpis o roszczeniu powodów do nabycia lokalu nr (...) w budynku znajdującym się na działce gruntu. Zasadnie w tym względzie skarżący przywołali treść wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2012 r. (sygn. akt I CSK 519/11, LEX nr 1228432). Sąd Najwyższy w uzasadnieniu tego orzeczenia wskazał, że nietrafne są argumenty, zgodnie z którymi dla uznania wiedzy strony pozwanej o przesłankach bezskuteczności czynności prawnej zdziałanej przez dłużnika z osobą trzecią nie mogły być uwzględnione fakty wynikające z zasady jawności ksiąg wieczystych oraz Krajowego Rejestru Sądowego, z tego względu, iż na pozwanym nie ciążył obowiązek należytej staranności w ustalaniu okoliczności uzasadniających uznanie czynności za bezskuteczną. Domniemania wynikające z zasady jawności wpisów w księgach wieczystych oraz danych ujawnionych w Krajowym Rejestrze Sądowym odnoszą się generalnie do obrotu prawnego a przepisy regulujące ochronę wierzycieli przed czynnościami dłużnika dokonywanymi z pokrzywdzeniem wierzycieli nie zawierają regulacji, która w takich sprawach wyłączałaby stosowanie tych domniemań. Nie ma zatem przeszkód by sąd dokonując ustaleń faktycznych w takiej sprawie uwzględnił domniemania związane z jawnością wpisów w księgach wieczystych i Krajowym Rejestrze Sądowym. Podzielić więc należało zarzut powodów odnośnie naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. w tej części, w jakiej odnosił się do wadliwej oceny dowodu z odpisu księgi wieczystej prowadzonej dla nieruchomości będącej przedmiotem kolejnych czynności prawnych zaskarżonych w niniejszym procesie. Ustanowione domniemanie odnośnie wiedzy co do treści wpisów w księdze wieczystej oznacza, że to pozwana w niniejszym procesie winna ewentualnie je obalić. W tym natomiast zakresie nie zostały przedstawione nie tylko jakiegokolwiek dowody, ale nawet pozwana nie podnosiła w tym względzie jakichkolwiek twierdzeń. Z samej jednak wiedzy osoby „czwartej” o istnieniu wierzytelności powodów i o tożsamer wiedzy osoby trzeciej nie sposób wyprowadzać w sposób automatyczny, do czego najwyraźniej zmierzają skarżący, wniosku o wiedzy odnośnie pozostałych przesłanek określonych w art. 527 § 1 k.c. Nie chodzi bowiem o wiedzę osoby „czwartej” odnośnie krzywdzącego wierzycieli charakteru czynności zdziałanej z osobą trzecią, ale o wiedzę odnośnie warunków zawierania umowy pomiędzy dłużnikiem a osobą trzecią. Ponadto znaczna część argumentacji zawartej w apelacji odnosi się nie do wiedzy osoby „czwartej”, a do świadomości dłużnika i osoby trzeciej odnośnie pokrzywdzenia wierzycieli wskutek dokonania czynności prawnej. Oczywiście Sąd Apelacyjny podziela zaprezentowane przez skarżących poglądy doktryny w tym zakresie, jednakże nie zmienia to oceny, że powodowie winni wykazać, że tak rozumiana świadomość dłużnika i osoby trzeciej działania z pokrzywdzeniem wierzycieli, czy też powinność jej posiadania była również objęta wiedzą i to pozytywną osoby „czwartej”. W tym też zakresie nie jest więc rozstrzygające same w sobie odniesienie się do charakteru umowy z dnia 23 października 2013 r. Nie oznacza to jednak braku jakiegokolwiek znaczenia takiej oceny dla ustalenia wiedzy pozwanej (...) sp. z o.o. w W. w omawianym zakresie. Spółka ta wiedziała o roszczeniach powodów i innych wierzycieli, miała pełną wiedzę zarówno o samym fakcie zawarcia przez osobę trzecią z dłużnikiem umowy z dnia 1 marca 2011 r., jak i jej treści. Umowa ta, jej przedmiot i charakter wskazywane były bowiem w treści umowy z dnia 23 października 2013 r. Pozwana spółka miała więc świadomość co do zniweczenia wskutek podjętej wcześniej czynności możliwości realizacji roszczeń wierzycieli. W tym też kontekście uwzględnić należy charakter kolejnej czynności. Rację mają skarżący, że sam fakt udzielenia pożyczki pomiędzy spółkami, których przedmiot działalności jest zupełnie inny wskazuje na powiązanie obu podmiotów. Uwzględnić przy tym należy znaczną kwotę pożyczki

oraz niespotykany termin jej zwrotu określony tylko na siedem dni i to przy braku wskazania jakichkolwiek podstaw zaciągnięcia tego rodzaju zobowiązania, co byłoby oczywiste, w szczególności przy uwzględnieniu, że wykraczała ona całkowicie poza profil działalności spółek. Co równie istotne, podobny mechanizm (umowa pożyczki i jej spłata poprzez przeniesienie nieruchomości) zastosowany został przy zawieraniu umowy z dnia 1 marca 2011 r. Zestawienie wszystkich tych okoliczności pozwala w ocenie Sądu Apelacyjnego na budowanie domniemania faktycznego, że celem dokonanej czynności było jedynie przeniesienie użytkowania wieczystego działki gruntu i posadowionego na niej budynku. Tego rodzaju zachowanie kontrahentów pozwala z kolei na uznanie, przy uwzględnieniu całego ciągu czynności, że pozwana (...) sp. z o.o. w W. miała pozytywną wiedzę także odnośnie pokrzywdzenia wierzycieli. Trudno bowiem uznać, z jakich powodów strony umowy pożyczki wybrały akurat taki sposób jej zabezpieczenia, tym bardziej, że był on najdotkliwszy dla wierzycieli, o których roszczeniach pozwana spółka oraz osoba trzecia wiedziała. Można się przy tym zgodzić z powodami, że zaciąganie pożyczki w tak znacznej kwocie musiało być poprzedzone analizą sytuacji finansowej pożyczkobiorcy, co pozwalało na pełną ocenę charakteru zarówno pierwszej, jak i drugiej czynności zbycia. Jest to tym istotniejsze, że pożyczka, jak wyżej wskazano, miała być zwrócona w terminie 7 dni. Tym samym trudno uznać, by sytuacja finansowa mogła ulec jakiegokolwiek istotnej zmianie wywierającej skutek w zakresie możliwości spłaty pożyczki, a w tym kontekście powrotnego przejścia nieruchomości na osobę trzecią. Zresztą ustalenie, że osoba trzecia działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli w kontekście powyższych okoliczności uzasadnia przyjęcie, że wiedzę w tym zakresie posiadała również osoba „czwarta”.

W tym miejscu odnieść się należało do podniesionych w apelacji zarzutów naruszenia przez Sąd I instancji przepisów art. 207 § 6 k.p.c. oraz art. 217 § 1 k.p.c. Zgodnie z pierwszym z tych przepisów, sąd pomija spóźnione twierdzenia i dowody, chyba że strona uprawdopodobni, że nie zgłosiła ich w pozwie, odpowiedzi na pozew lub dalszym piśmie przygotowawczym bez swojej winy lub że uwzględnienie spóźnionych twierdzeń i dowodów nie spowoduje zwłoki w rozpoznaniu sprawy albo że występują inne wyjątkowe okoliczności. Z kolei przepis art. 217 § 1 k.p.c. stanowi, że strona może aż do zamknięcia rozprawy przytaczać okoliczności faktyczne i dowody na uzasadnienie swoich wniosków lub dla odparcia wniosków i twierdzeń strony przeciwnej.

W rozpoznawanej sprawie zarzuty naruszenia powyższych przepisów utożsamiane były przez skarżących z jednej strony z uwzględnieniem stanowiska procesowego strony pozwanej odnoszącego się do kwestii ekwiwalentności świadczeń, kwestii wiedzy pozwanej co do okoliczności uzasadniających uznanie czynności pomiędzy osobą trzecią i dłużnikiem za bezskuteczną, pomimo zwrotu odpowiedzi na pozew, a z drugiej strony z uznaniem za spóźnione twierdzeń powodów odnośnie stanowiska pozwanej zaprezentowanych dopiero na rozprawie w dniu 13 listopada 2014 r. W pierwszej kolejności wskazać należy, że nie sposób wyjaśnić, w jaki sposób Sąd Okręgowy mógłby naruszyć art. 217 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie, skoro adresatem tej normy są strony sporu. Powołany przepis określa ich uprawnienia i obowiązki w postępowaniu dowodowym oraz nakłada na nie m.in. obowiązek przytaczania okoliczności faktycznych i dowodów w określonym czasie i pod określonymi rygorami procesowymi. Art. 217 § 1 k.p.c. nie odnosi się do Sądu i nie określa jego uprawnień ani obowiązków, w konsekwencji nie może być przez Sąd naruszony (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2014 r., sygn. akt IV CSK 503/13, LEX nr 1467131).

W niniejszej sprawie nie ulega wątpliwości, że złożona przez pozwana (...) sp. z o.o. w W. odpowiedź na pozew zwrócona została zarządzeniem z dnia 2 września 2014 r. (karta 85 akt). Oznacza to, że nie wywołała jakichkolwiek skutków procesowych. Nie ulega wątpliwości, że przepis art. 207 § 6 k.p.c. nakazuje sądowi pominąć zgłoszone przez stronę spóźnione twierdzenia i dowody, chyba że strona uprawdopodobni, że nie zgłosiła ich w pozwie, odpowiedzi na pozew lub dalszym piśmie przygotowawczym bez swojej winy lub że uwzględnienie spóźnionych twierdzeń i dowodów nie spowoduje zwłoki w rozpoznaniu sprawy albo że występują inne wyjątkowe okoliczności. Analogiczną regulację zawiera także przepis art. 217 § 2 k.p.c. Nie ulega przy tym wątpliwości, na co zasadnie wskazywali skarżący, że jeżeli powyższe wyjątki nie występują, obowiązkiem sądu jest pominięcie spóźnionych twierdzeń i dowodów, co wprost wynika z użycia przez ustawodawcę zwrotu "sąd pomija" nie zaś "może pominąć" lub innego pozwalającego na pozostawienie kwestii dopuszczenia spóźnionych dowodów swobodnej ocenie sądu. O tym, czy dane twierdzenie lub dowód zostały zgłoszone w terminie rozstrzyga treść art. 207 k.p.c., w tym § 6 tego artykułu. Zaznaczenia jednak wymaga, że wspomniana regulacja nie odnosi się do zarzutów, w tym w szczególności dotyczących stosowania

przepisów prawa materialnego, co oznacza, że mogą być one podnoszone, z tym jednak ograniczeniem, że mieścić się muszą w zakreślonej przez stronę podstawie faktycznej oraz w zakreślonych granicach materiału dowodowego. Pamiętać też należy, że przy wykładni art. 207 § 6 k.p.c. trzeba mieć na względzie treść art. 217 § 1 k.p.c. dającego prawo stronie do przytaczania okoliczności faktycznych i dowodów na uzasadnienie swoich wniosków lub dla odparcia wniosków i twierdzeń strony przeciwnej aż do zamknięcia rozprawy. W tym świetle art. 207 § 6 k.p.c. stanowi wyjątek od ogólnej zasady, co powoduje, że należy go stosować wyłącznie w ściśle określonych wypadkach, których dotyczy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2015 r., sygn. akt I CSK 928/14, LEX nr 1973553). Odróżnić też należy od powyższego kwestię wdania się strony w spór. W tym zakresie spoczywa na niej obowiązek i to aż do zamknięcia rozprawy. Stąd też nieuprawnione jest utożsamianie ograniczeń w zakresie przytaczania twierdzeń i dowodów z samym stanowiskiem procesowym strony, która wnosila o oddalenie powództwa. Wykluczało to zaistnienie przesłanek wydania wyroku zaocznego określonych w art. 339 § 1 k.p.c. W takim natomiast przypadku stanowisko prezentowane w apelacji może być rozpatrywane wyłącznie w kontekście ewentualnego przyznania przez stronę przeciwną okoliczności faktycznych podniesionych przez powodów, a tym samym stosowania przepisu art. 230 k.p.c. Zgodnie z nim, gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na uwadze wyniki całej rozprawy, może fakty te uznać za przyznane. W sądowym postępowaniu cywilnym ustalenie faktu (zespołu poszczególnych faktów), następuje w zasadzie przez udowodnienie każdego z nich (wyjątki przewidują przepisy art. 228-231 k.p.c.). Przepis ustanawiający domniemanie mające ułatwić wykazania pewnych faktów i obalający zasadę, że każdy fakt winien być udowodniony nie powinien być wykładany rozszerzająco (wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 15 października 2008 r., sygn. akt I ACa 418/08, LEX nr 466425). Przepis art. 320 k.p.c. nie stanowi jednak, pomimo obowiązującej w procesie cywilnym zasady dyspozycyjności i kontrydiktoryjności, podstawy do automatycznego uznawania za przyznane i tym samym wykazane okoliczności w przypadku braku wypowiedzenia się strony przeciwnej w określonym zakresie. Ustawodawca wyraźnie i jednoznacznie wskazał, że sąd ma tylko taką możliwość. W każdym jednak przypadku konieczne jest dokonywanie weryfikacji, czy oceny braku wypowiedzenia się strony co do określonej kwestii. Podstawę natomiast takiej oceny stanowią zgodnie z brzmieniem cytowanego przepisu wyniki całej sprawy. Rzeczą sądu każdorazowo jest, niezależnie od poglądów prawnych wyrażanych przez stronę, dokonanie własnej oceny ustalonych w sprawie faktów pod kątem zastosowania właściwych przepisów prawa materialnego. Samo milczenie jednej ze stron, co do twierdzeń strony przeciwnej, nie może stanowić podstawy do uznania faktów za przyznane. To zebrany w sprawie materiał dowodowy, przy uwzględnieniu charakteru i przedmiotu postępowania decyduje o tym, czy można zastosować art. 230 k.p.c. Należy pamiętać, że stanowisko procesowe strony odnośnie okoliczności faktycznych wyrażane jest nie tylko poprzez podniesienie stosownych zarzutów, czy twierdzeń, ale także wynika z przedłożonych przez nią dokumentów. W sytuacji, gdy strona nie wypowie się co do faktów przytoczonych przez stronę przeciwną, sąd nie może tylko z tej przyczyny uznać tych faktów za przyznane, ponieważ zastosowanie przepisu art. 230 k.p.c. jest możliwe tylko wówczas, gdy sąd weźmie pod uwagę wynik całej rozprawy. Oznacza to, że Sąd musi powziąć - na podstawie wyniku całej rozprawy, czyli wszystkich okoliczności sprawy, całego materiału procesowego - przekonanie, że strona nie zamierzała i nie zamierza zaprzeczyć istnieniu faktów przytoczonych przez stronę przeciwną. W razie wątpliwości nie można stosować przepisu art. 230 k.p.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2004 r., sygn. akt II CK 293/03, LEX nr 174169). W niniejszej sprawie pozwana spółka wniosła o oddalenie powództwa, co uczyniła na rozprawie w dniu 13 listopada 2014 r. Wynika to wprost z oświadczeń jej pełnomocnika. Jednocześnie w sposób jednoznaczny sprzeciwiała się stanowisku powodów. Jej więc postawa procesowa nie budziła jakichkolwiek wątpliwości. Sprowadzała się ona do kwestionowania istnienia roszczeń powodów. Już tylko z tego powodu nie sposób uznać, że spełnione zostały przesłanki stosowania omawianej regulacji. Trudno też racjonalnie pogodzić tego rodzaju stanowisko z jednoczesnym przyznaniem okoliczności faktycznych stanowiących podstawę wytoczonego przeciwko niej powództwa, a odnoszących się do przesłanek stosowania art. 531 § 2 k.c., nawet jeżeli miałyby się to odbywać milcząco. Uznanie w takiej sytuacji, że pozwana nie tylko podstaw faktycznych żądania nie kwestionowała, ale je przyznała jest całkowicie nieuzasadnione. Oceny tej nie może zmienić nawet ewentualne uznanie z punktu widzenia prawa procesowego określonych jej twierdzeń za spóźnionych. Wreszcie, jak wyżej wskazano, Sąd I instancji miał na uwadze przebieg całego procesu, w tym treść przedłożonych w sprawie dowodów.

Nie sposób też podzielić stanowiska skarżących odnośnie braku zachowania przez Sąd I instancji zasady równowagi stron procesu mającej się wyrażać w uznaniu za spóźnione ich twierdzeń podniesionych na rozprawie w dniu 13 listopada 2014 r. stanowiących reakcję na twierdzenia pozwanej, które wobec zwrotu odpowiedzi na pozew pojawiły się dopiero na tym etapie postępowania. Nie ulega wątpliwości, że przepisy procesowe nie nakładają na powoda obowiązku, na etapie wniesienia pozwu, przewidywania hipotetycznych sposobów obrony strony przeciwnej i podnoszenia wszystkich możliwych twierdzeń i dowodów. Niewątpliwie więc z sytuacji podniesienia określonych zarzutów i twierdzeń przez stronę pozwaną w odpowiedzi na pozew, powód co do zasady ma możliwość odniesienia się do nich na późniejszym etapie postępowania. Powyższe nie może jednak uchybiać powinności procesowym spoczywającym na powodzie od samego początku procesu. Tymczasem stanowisko skarżących najwyraźniej powinno być podjęciem akcji dowodowej, czy nawet podnoszenia określonych twierdzeń utożsamiają z samym w sobie podjęciem obrony przez stronę pozwaną. Nie ulega natomiast wątpliwości, że niezależnie do stanowiska procesowego pozwanej spółki, na powodach ciążył obowiązek wykazania okoliczności faktycznych uzasadniających zastosowanie normy prawa materialnego stanowiącej podstawę ich roszczenia. W niniejszej sprawie powodowie więc winni wykazać przesłanki określone w art. 531 § 2 k.c., tj. działanie dłużnika i osoby trzeciej w warunkach bezskuteczności określonej w art. 527 § 1 k.c., a nadto wiedzę o tych okolicznościach osoby „czwartej”, ewentualnie nieodpłatny charakter czynności rozporządzającej. Tym samym niezależnie od istnienia, czy też nie odpowiedzi na pozew, niezależnie od podniesienia określonych twierdzeń przez pozwaną na rozprawie w dniu 13 listopada 2014 r. powodowie winni zaprezentować przytoczenia faktyczne oraz dowody na ich poparcie odnoszące się do pozostawania w stałych stosunkach gospodarczych obu spółek i w tym kontekście wiedzy osoby „czwartej” o pokrzywdzeniu wierzycieli, odnoszące się do nieekwiwalentności świadczeń wynikających z umowy rozporządzającej odnoszonych do wartości nieruchomości, ceny, czy też wartości wierzycielności dla zabezpieczenia której doszło do przeniesienia prawa użytkowania wieczystego i prawa własności, oczywiście w kontekście nieodpłatnego charakteru czynności rozporządzającej. W tych okolicznościach zasadnie Sąd I instancji wskazał na spóźnione podniesienie twierdzeń przez powodów, które winny zostać zaprezentowane już w pozwie, tym bardziej, że stanowisko strony pozwanej faktycznie odnosiło się do kwestii zaistnienia przesłanek stosowania przepisu art. 531 § 2 k.c. Dodać należy, że ocena w tym zakresie nie miała jednak istotnego znaczenia wobec twierdzeń i dowodów zaprezentowanych już w pozwie, które właściwie ocenione uzasadniały uwzględnienie żądania.

Niezrozumiały jest natomiast zarzut powodów dotyczący naruszenia przez Sąd I instancji regulacji art. 217 k.p.c. oraz art. 236 k.p.c. poprzez brak rozstrzygnięcia wniosku o zobowiązanie pozwanych do przedstawienia oryginałów umów, których dotyczyło żądanie pozwu. Skarżący w apelacji wskazywali na wynikający z nich szereg okoliczności dotyczących warunków umów, ich przedmiotu i wartości. Oczywiście podzielić należało stanowisko, zgodnie z którym były to okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Ponadto niewątpliwie Sąd wniosku tego na tym etapie postępowania nie rozpoznał. Okoliczność ta jednak nie miała jakiegokolwiek wpływu na treść rozstrzygnięcia. Przede wszystkim bowiem sami powodowie nie kwestionowali ich prawdziwości. Co więcej przedłożyli jedną z umów wraz z pozwem. Nadto odwoływali się do treści każdej z nich, wskazywali na ustalone przez strony warunki, w tym okoliczności podnoszone w apelacji. Także druga strona procesu nie kwestionowała samej treści umów. Strony faktycznie różniły się jedynie oceną zdziałanych czynności prawnych. Co jednak najistotniejsze, Sąd I instancji poczynił ustalenia faktyczne odpowiadające dokładnie postanowieniom obu umów, natomiast sama umowa z dnia 23 października 2013 r. została na dalszym etapie postępowania przedłożona. Ustalenia te dokonane zostały zresztą nie tylko na podstawie powyższych umów, ale również na podstawie wpisów w księdze wieczystej i akt dla niej prowadzonych. Brak więc rozpoznania wniosku w żaden sposób nie wpłynął na wydany w sprawie wyrok. Nie można utożsamiać kwestii ustaleń faktycznych poczynionych na podstawie zaoferowanych dowodów, od kwestii oceny prawnej dotyczącej zastosowania konkretnej normy prawa materialnego. Należy zresztą zauważyć, że zarzut ten został przez powodów cofnięty na rozprawie apelacyjnej w dniu 2 czerwca 2016 r.

Za zasadne uznać należało natomiast zarzuty powodów odnoszące się do kwestii zarówno legitymacji biernej w niniejszym procesie, jaki i sposobu ukształtowania żądania w sytuacji wytoczenia powództwa opartego na normie art. 531 § 2 k.c.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że nie ma uzasadnionych podstaw, by odmówić osobie trzeciej legitymacji biernej w sprawie o uznanie czynności za bezskuteczną, jeżeli rozporządziła ona korzyścią uzyskaną w warunkach art. 527 k.c. na rzecz innej osoby. Możliwość dochodzenia roszczenia bezpośrednio przeciwko kontrahentowi osoby trzeciej jest prawem wierzyciela, nie zaś jego obowiązkiem, co wynika nie tylko z braku katerycznego ustawowego odesłania go na drogę takiego procesu, ale również z wprowadzenia przesłanek warunkujących skuteczność takiego powództwa (art. 531 § 2 k.c.). W wyroku z 24 lutego 2011 r. (sygn. akt III CZP 132/10, LEX 707476) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że bez znaczenia dla legitymacji biernej osoby trzeciej pozostaje okoliczność, że do rozporządzenia korzyścią majątkową przez tę osobę doszło przed doręczeniem jej pozwu i w związku z tym nie ma zastosowania art. 192 pkt 3 k.p.c., chodzi tu bowiem o ocenę uprawnień i obowiązków w sferze materialnoprawnej, a te określa art. 531 § 2 k.p.c. Odmienne poglądy niezasadnie wiązałyby skargę pauliańską z przedmiotem, który zbył dłużnik, i w razie jego dalszego zbycia pozbawiałby ją całkowicie znaczenia prawnego. Dla pozbawienia wierzyciela jego uprawnienia wystarczyłoby bowiem dalsze zbycie rzeczy osobie w dobrej wierze, co nie może zasługiwać na ochronę prawną (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2004 r., sygn. akt IV CK 30/04, LEX nr 188480). Wprawdzie wskazane uprawnienie wierzyciela nie wynika wprost z przepisów o skardze pauliańskiej, w szczególności z art. 531 § 2 k.c., jednak nie budzi wątpliwości, że zbycie przez osobę trzecią rzeczy uniemożliwia wierzycielowi realizację skutku uznania bezskuteczności czynności dłużnika z tą osobą, o jakim mowa w art. 532 k.c. Fakt, że zgodnie z przepisem art. 531 § 2 k.c. w przypadku gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią na rzecz kolejnej osoby możliwe jest wystąpienie ze skargą pauliańską przeciwko osobie, na rzecz której osoba trzecia dokonała rozporządzenia nie może skutkować odmową wierzycielowi prawa do uzyskania wyroku stwierdzającego stan jego pokrzywdzenia w procesie, w którym korzysta on z domniemań prawnych, co może stanowić zdecydowane ułatwienie dla wierzyciela w sytuacji kierowania przez niego do osoby trzeciej ewentualnych dalszych roszczeń związanych z rozporządzeniem uzyskaną korzyścią (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2011 r., sygn. akt III CZP 132/10, OSNC 2011/10/12, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2005 r., sygn. akt II CK 412/04, LEX nr 359437).

Stanowisko takie nie zmienia jednak oceny, że w sytuacji rozporządzenia uzyskaną korzyścią na rzecz osoby trzeciej wierzyciel może również skierować żądanie przeciwko osobie „czwartej”. Na taką legitymację wyraźnie wskazuje art. 531 § 2 k.c. Wierzyciel ma bowiem możliwość "bezpośredniego wystąpienia" przeciwko takiej osobie. Można mówić o pewnej niezależności roszczeń skierowanych do osoby trzeciej z tymi skierowanymi do jej następcy ("osoby czwartej"). Podstawą materialnoprawną roszczenia skierowanego do "osoby trzeciej" jest art. 527 k.c., a podstawą materialnoprawną roszczenia skierowanego do "osoby czwartej" jest art. 531 § 2 k.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2007 r., sygn. III CSK 120/05, LEX nr 191257). W związku z tym jednak, że w przepisie art. 531 § 2 k.c. nie podano pełnej treści możliwego żądania wierzyciela, jak w przypadku skierowania roszczenia wobec osoby trzeciej, dokonującej czynności z dłużnikiem (art. 531 § 1 k.c.), pojawiły się kontrowersje dotyczące tego, która z następujących po sobie czynności prawnych powinna być uznana za bezskuteczną wobec wierzyciela w celu prawnego umożliwienia egzekucji z przedmiotu rozporządzenia. Czy chodzi o czynność prawną z udziałem dłużnika (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2012 r., sygn. akt II CSK 448/11, OSNC - ZD 2013, Nr 4, poz. 69, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2015 r., sygn. akt V CSK 246/14, nie publ.), czy o czynność prawną z udziałem ostatniego nabywcy korzyści (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2013 r., sygn. akt IV CSK 222/13, nie publ., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2006 r., sygn. akt V CSK 330/06, nie publ., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2010 r., sygn. akt II CSK 545/09, nie publ.).

Sąd Apelacyjny podziela drugi z przedstawionych poglądów. W tym zakresie odwołać się należało do motywów cytowanym już wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2015 r. (sygn. akt V CSK 667/14, LEX nr 1796880), w którym wskazano, że u podstaw obu interpretacji art. 531 § 2 k.c. leży istotne założenie, że wszystkie czynności rozporządzające, dokonane z udziałem kolejnych szczególnych następców prawnych, mają tożsamy przedmiot (np. rzecz ruchoma, nieruchoma, ta sama wierzytelność), przy czym uwaga ta nie odnosi się, oczywiście, do serii rozporządzeń obejmujących świadczenia pieniężne. Na regułę "tożsamości korzyści" przy interpretacji art. 531 § 2 k.c. trafnie zwrócono uwagę w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2009 r., IV CSK 411/08, (nie publ.). Reguła ta pozwala przyjąć, że wprawdzie korzyść znajdowała się kolejno w majątku kolejnych nabywców, ale nadal stanowi ten element, o który został jednak uszczuplony (lub niepowiększony) majątek dłużnika i taki element

może służyć do przeprowadzenia egzekucji na rzecz wierzyciela (art. 532 k.c.). Z punktu widzenia potrzeby ochrony wierzyciela nie ma zatem znaczenia nawet kilkakrotny i wielopodmiotowy transfer korzyści majątkowej, jeżeli korzyść ta wyszła z majątku dłużnika (lub do niego nie weszła) w okolicznościach usprawiedliwiających roszczenie paulińskie wierzyciela (art. 527 k.c.). Dlatego w art. 531 § 2 k.c. przewidziano wprost możliwość wystąpienia wierzyciela bezpośrednio przeciwko ostatniemu nabywcy korzyści i jednocześnie domagania się uznania za bezskuteczną wobec wierzyciela ostatniej czynności prawnej z udziałem ostatniego nabywcy korzyści. Wierzyciel będzie jednak musiał wykazać, że osoba pozwana "wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną (tak też, choć pośrednio, Sąd Apelacyjny w Poznaniu z dnia 22 lipca 2015 r., sygn. akt I ACa 98/15, LEX nr 1808727). Sąd Najwyższy dodał, że nietrafne są wyrażane niekiedy wątpliwości, iż z powodu konstytutywnego charakteru powództwa z art. 527 k.c., niezaskarżona czynność prawna dłużnika z osobą trzecią musiałaby pozostawać w mocy także wobec wierzyciela i nie byłoby podstaw do podważania wyłącznie czynności prawnej następnej (ostatniej). Skoro w art. 531 § 2 k.c. wspomniano wyraźnie o możliwości wystąpienia wierzyciela właśnie bezpośrednio wobec ostatniego nabywcy tej samej (tożsamej prawnie) korzyści majątkowej i jednocześnie określono przesłanki skuteczności skargi pauliańskiej przeciwko tej osobie, to dla egzekucji z uzyskanej korzyści wystarcza podważenie jedynie ostatniej czynności prawnej, jeżeli korzyść majątkowa wyszła z majątku dłużnika lub do niego nie weszła. Nie ma wtedy znaczenia sama skuteczność wobec wierzyciela kolejnych rozporządzeń korzyścią przez dłużnika i jego następców szczególnych. Nie ma też znaczenia to, że termin prekluzyjny dla wniesienia skargi należy liczyć do chwili dokonania czynności prawnej przez dłużnika, tj. daty pierwszego rozporządzenia korzyścią, ponieważ w art. 534 k.c. przyjęto przedział czasowy ochrony pauliańskiej dla wszystkich przypadków jej uruchomienia.

Jak już podkreślano, w sprawach, których dotyczy art. 531 § 2 k.c., zakres materialnoprawnych przesłanek uznania czynności prawnej za bezskuteczną względem powoda ze skutkiem przewidzianym w art. 532 k.c. jest co do zasady szerszy. Uwzględnienie powództwa zaskarżającego czynność prawną, którą osoba trzecia rozporządziła korzyścią uzyskaną od dłużnika na rzecz kolejnej osoby, zależy w pierwszej kolejności od wykazania wynikających z art. 527 § 1 k.c. przesłanek uzasadniających uznanie bezskuteczności czynności prawnej dłużnika przysparzającej korzyść osobie trzeciej. Bierna legitymacja procesowa osoby trzeciej w sprawach o uznanie za bezskuteczną wobec powoda czynności prawnej dłużnika przysparzającej korzyść osobie trzeciej oraz bierna legitymacja procesowa następcy prawnego osoby trzeciej w sprawach o uznanie za bezskuteczną wobec powoda czynności prawnej osoby trzeciej rozporządzającej korzyścią uzyskaną od dłużnika nie zależą według omawianych przepisów od pozostawania tej korzyści w ich majątku. Choć pozostawanie tej korzyści w ich majątku ma bardzo istotne znaczenie z punktu widzenia określonego w art. 532 k.c. skutku wyroku pauliańskiego - pozwala wierzycielowi na zaspokojenie się z tej korzyści tak, jakby ta korzyść nadal znajdowała się w majątku dłużnika (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2001 r., sygn. akt III CZP 1/01) - to jednak na tym znaczenie wyroku pauliańskiego się nie wyczerpuje. Wierzyciel, względem którego czynność prawna dłużnika lub czynność prawna następcy prawnego dłużnika została uznana za bezskuteczną, może być też chroniony na zasadach ogólnych: na podstawie przepisów o czynach niedozwolonych i przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Poza tym, choć dla uznania za bezskuteczną czynności prawnej osoby trzeciej nie jest konieczne uprzednie lub jednoczesne uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika w procesie skierowanym przeciwko osobie trzeciej, to jednak uzyskanie takiego orzeczenia może ułatwiać rozstrzygnięcie sprawy przeciwko następcy prawnemu osoby trzeciej, przesądzając o ziszczeniu się przesłanek wynikających z art. 527 § 1 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2006 r., V CSK 330/06). Mimo zatem pozbycia się uzyskanej korzyści, zarówno osoba trzecia, jak i następca prawny osoby trzeciej zachowują bierną legitymację procesową wynikającą, dla osoby trzeciej z art. 531 § 1, a dla następcy prawnego z art. 531 § 2 k.c., co ma istotne wskazane wyżej konsekwencje praktyczne.

Mając na uwadze wszystkie powyższe okoliczności należało zaskarżony wyrok zmienić na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

Podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu zarówno przed Sądem I instancji, jak i w postępowaniu apelacyjnym stanowiły przepisy art. 108 k.p.c. oraz art. 98 § 1 i 3 k.p.c. Zgodnie z pierwszym z nich, sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji. Sąd może jednak rozstrzygnąć jedynie o zasadach poniesienia przez strony kosztów procesu, pozostawiając szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu; w tej sytuacji, po uprawomocnieniu się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, referendarz sądowy w sądzie

pierwszej instancji wydaje postanowienie, w którym dokonuje szczegółowego wyliczenia kosztów obciążających strony. Jednocześnie art. 98 § 1 k.p.c. stanowi, że strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu).

Na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego powodów uznać należało za wygrywających sprawę, co uzasadniało ustalenie, że pozwana (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. winna zwrócić poniesione przez nich koszty procesu w całości.

Pozwana ta przegrała również w całości sprawę wywołaną apelacją powodów, a tym samym winna im zwrócić poniesione na tym etapie postępowania koszty w wysokości 7.400 zł, na które składała się część uiszczonej opłaty od apelacji w kwocie 2.00 zł oraz koszty zastępstwa procesowego w kwocie 5.400 zł ustalone na podstawie § 6 pkt. 7 i § 13 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 z późniejszymi zmianami). Ponadto na podstawie art. 113 ust. 1 u.k.s.c. Sąd obciążył pozwaną częścią opłaty od apelacji, której nie mieli obowiązku uiszczać powodowie w związku z częściowym zwolnieniem ich od kosztów sądowych.

SSA K. Górski SSA M. Gołuńska SSA T. Żelazowski